Република Србија
Републички завод за статистику

Подржано од стране
Европске уније

Жена жртва насиља из угла статистике

Истраживање о безбедности и квалитету живота жена *(EU-GBV)*, 2021.

Београд, 2022.

Жена жртва насиља из угла статистике

Истраживање о безбедности и квалитету живота жена (EU-GBV), 2021.

Београд, 2022.

Жена жртва насиља из угла статистике

Издаје и штампа: Републички завод за статистику, Београд, Милана Ракића 5
Одговара: др Миладин Ковачевић, директор

Аутор: проф. др Славица Коматина

Рукопис припремили: проф. др Славица Коматина, др Марија Анђелковић, Драгана Николић, Весна Зајц, Зорана Ћосић, Милена Ваић, Мирјана Огризовић Брашанац

Лектура: Богдана Милошевић

Дизајн и припрема за штампу: Одељење за развој, припрему и визуелизацију статистичких аутпута

Извор фотографија: Све фотографије (*free download images*) слободне су за даље коришћење, уз обавезно навођење извора; преузете са сајта https://www.pexels.com/

Ова публикација је направљена уз финансијску помоћ Европске уније. За садржај ове публикације искључиво је одговоран Републички завод за статистику и не представља званичан став Европске уније.

ПРЕДГОВОР

Публикација „Жена жртва насиља из угла статистике” аутора др Славице Коматине има за циљ да на основу релевантних података представи профил жене која је доживела неки облик насиља.

Публикација се заснива на резултатима Истраживања о безбедности и квалитету живота жена, чији је оригиналан назив *Истраживање о родно заснованом насиљу и другим облицима међуљудског насиља – EU GBV.* Републички завод за статистику је спровео истраживање у периоду од 1. септембра до 8. новембра 2021. године, у сарадњи са Евростатом, на основу уговора о спровођењу регионалног пројекта *IPA – 2017 Multi-beneficiary statistical cooperation programme.*

Истраживање је спроведено према методологији Евростата, чиме је обезбеђена упоредивост са индикаторима о родно заснованом насиљу са осталим европским земљама.

Истраживањем није обухваћена територија АП Косово и Метохија.

Надамо се да ће резултати овог истраживања допринети реалном сагледавању тренутног стања родно заснованог насиља, и да ће наћи практичну примену у креирању ефикасних јавних политика, ради унапређења друштвеног положаја жена и елиминисања свих облика родно заснованог насиља.

Др Миладин Ковачевић

САДРЖАЈ

Предговор	3
Увод	6
Зашто фокус на родно заснованом насиљу?	9
Иницијатива за истраживање родно заснованог насиља у Србији	10
Методолошке напомене	11
Јединица посматрања	11
Начин и период прикупљања података	11
План узорка	11
Циљна популација и популација обухваћена истраживањем	11
Тип узорка и стратификација	12
Величина и алокација узорка	12
Оквир за избор узорка и избор узорка	13
Израчунавање пондера	13
Израчунавање индикатора	14
Обухват узорка	14
Појмови и дефиниције	16
Насиље	16
Облици насиља	16
Врсте насиља	17
Демографске и социоекономске карактеристике анкетираних жена	19
Статистички профил жене жртве насиља	22

Профил жене жртве насиља према типу учиниоца	24
Профил жене која је доживела партнерско насиље	30
Профил жене која је доживела непартнерско насиље	36
Профил жене која је доживела неки облик насиља	42
Профил жене која је доживела насиље у детињству	48
Друштвени живот жене и здравствена ограничења	52
Перцепција жена о учесталости насиља и опште мишљење о насиљу	56
Перцепција жена о учесталости насиља	57
Опште мишљење жена о насиљу	59
Последице доживљеног насиља и осећај угрожености	60
Пријављивање доживљеног насиља	64
Познавање услуга подршке и бесплатне правне помоћи жртвама насиља	70
Закључак	74
Захвалност	77

Увод

Публикација *Жена жртва насиља из угла статистике* је настала као резултат *Истраживања о безбедности и квалитету живота жена,* са намером да се на основу добијених резултата представи статистички профил жене која је доживела насиље.

УВОД

Публикација „Жена жртва насиља из угла статистике” је настала као резултат Истраживања о безбедности и квалитету живота жена , које је спровео Републички завод за статистику (даље Завод) у сарадњи са Евростатом, на основу уговора о спровођењу регионалног пројекта *IPA-2017 Multi-beneficiary statistical cooperation programme*, са намером да се, на основу добијених резултата истраживања, представи статистички профил жене жртве насиља.

Какав је профил жене која доживљава насиље, колико има година и какав је њен економски статус? Да ли се у неком региону Републике Србије чешће дешавају насилни инциденти? Коју врсту насиља жена најчешће доживљава? Ко је учинилац насиља? Да ли жена пријављује насиље надлежним институцијама и како се носи са последицама доживљеног насиља? Из којих разлога жена не пријављује доживљено насиље? Какво је мишљење жене о учесталости родно заснованог насиља?

Циљ публикације јесте да, на бази релевантних података, пружи аналитички осврт о родно заснованом насиљу и да визуелно представи профил жене која је доживела неку врсту насиља. Публикација би требало да допринесе сагледавању основних демографских и социоекономских карактеристика жена које су доживеле неки облик насиља, али и да укаже на њихов друштвени положај и степен социјалне интегрисаности. На тај начин би се створиле релевантне основе за даља истраживања и за креирање јавних политика с циљем побољшања друштвеног положаја жена и смањивања родног јаза.

Насиље над женама представља трајно кршење људских права и претњу њиховој безбедности и сигурности. Оно не утиче само на њихове животе, ометајући њихово пуно и равноправно учешће у друштву, већ и на животе људи који су им блиски. Такође, насиље има трајан утицај на здравље жена жртава насиља и на њихову добробит, као и на добробит њихове деце и друштва у целини.

Утицај поменутог насиља може бити озбиљан и дуготрајан. Жене које су преживеле насиље често бивају препуштене осећању страха, беса, љутње или шока, а неретко пате од анксиозности, депресије или потешкоћа са спавањем.

Насиље над женама почива на родној неједнакости за коју су одговорне постојеће културне норме и ставови. Међутим, насиље над женама се још увек не препознаје као последица историјски неједнаких односа моћи између жена и мушкараца, који су довели до доминације мушкараца и дискриминације жена.

Борба против насиља над женама је један од приоритетних циљева Владе. Ратификацијом и ступањем на снагу Истанбулске конвенције 2014. године, Република Србија се обавезала да ће спроводити редовна истраживања и да ће предузети одговарајуће мере за постизање циљева прописаних законом, ради сузбијања насиља над женама.

У медијима је заступљено сензационалистичко извештавање о насиљу над женама, али је недовољан број медијских извештаја који приступају феномену родно заснованог насиља из едукативног угла. Чињеница је да су жене доминантне жртве насиља у породици, и у партнерским односима. Поред резултата редовних истраживања званичне статистике, подаци објављени у овој публикацији омогућавају увид у позадину „тамних бројки" насиља над женама, јер, нажалост, многе жене не пријављују доживљено насиље због страха, срамоте, недостатка подршке и разумевања средине у којој живе, због економске зависности и страха од учиниоца, али и због неповерења у ефикасност деловања институција система.

У протеклом периоду су учињени значајни помаци на плану спречавања насиља над женама. Међутим, традиционалне културне норме и широко распрострањени родни стереотипи и предрасуде које одражавају окружење у којима се насиље над женама у великој мери толерише и оправдава, показују да друштвени, правни и институционални одговор на насиље над женама није још увек на задовољавајућем нивоу.

Резултати истраживања представљени у овој публикацији указују да постоји потреба за мултисекторским приступом овом проблему, и захтева укључивање бројних актера који би учествовали у превенцији, спречавању и заштити жена жртава родно заснованог насиља, али и њиховој едукацији ради превенције насиља и мењања друштвене свести.

ЗАШТО ФОКУС НА РОДНО ЗАСНОВАНОМ НАСИЉУ?

Насиље над било којим човеком је неприхватљиво, јер представља кршење основних људских права и слобода. Резултати досадашњих редовних статистичких истраживања и евиденција заснованих на административним изворима, јасно указују на чињеницу да су жене чешће изложене насиљу, због чега борба против родно заснованог насиља све више добија на значају. Фокус на насиље над женама не пориче, нити умањује стопу насиља над мушкарцима. Широко распрострањене и прихваћене патријархалне вредности и традиционалне културне норме представљају основу за неједнак положај жена у односу на мушкарце, на чему се заснива родно засновано насиље. Насиље над женама мора се посматрати у контексту историјске, друштвене, политичке, културне и економске неједнакости жена и мушкараца.

Иако свака жена може бити изложена насиљу, ипак можемо рећи да постоје осетљиве групе жена које су изложене већем ризику од насиља. Изложеност ризику од насиља условљена је старосним добом жене, образовним, економским статусом жене, местом у коме живи или прихваћеним културним обрасцима. Тако су, на пример, жене из осетљивих друштвених група, као што су самохране мајке, жене са села, жене са инвалидитетом, жене другачије сексуалне оријентације и родног идентитета, чешће изложене родно заснованом насиљу[1].

Насиље над женама истовремено крши и нарушава или поништава уживање жена у њиховим људским правима и основним слободама гарантованим Уставом Републике Србије. Такође, има озбиљан утицај на способност жена да постигну равноправност у друштву. Није само учесталост насиља над женама оно што ограничава животе жена, већ и страх од насиља утиче на њихову свакодневну егзистенцију, на то како се облаче, где иду, са ким се друже.

Доживљено насиље не проузрокује само тренутне физичке последице, већ као последицу има трајна телесна оштећења, али и дуготрајне последице психичке природе. Насиље над женама и даље представља значајан и упоран друштвени и економски проблем са озбиљним утицајима на наш здравствени, правосудни и систем социјалних услуга.

Насиље које доживљавају жене представља комплексан друштвени проблем и захтева посебну пажњу и решења.

[1] https://www.minrzs.gov.rs/sr/dokumenti/ostalo/sektor-za-socijalnu-zastitu/strategija-za-sprecavanje-i-borbu-protiv-rodno-zasnovanog-nasilja-prema-zenama-i-nasilja-u-porodici-za-period-2021-2025-godine

ИНИЦИЈАТИВА ЗА ИСТРАЖИВАЊЕ РОДНО ЗАСНОВАНОГ НАСИЉА У СРБИЈИ

Борба против насиља над женама и насиља у породици један је од приоритетних циљева Владе. У протеклом периоду учињени су значајни помаци на плану спречавања и заштите од родно заснованог насиља над женама и насиља у породици, у склопу свеукупне политике родне равноправности чије је спровођење утврђено Уставом Републике Србије.

Ратификацијом и ступањем на снагу Истанбулске конвенције, Република Србија се обавезала да ће спровести одговарајуће мере за постизање циљева прописаних законом, као што су: заштита жена од свих облика насиља, превенција, кривично гоњење и елиминисање насиља у породици. Такође, Република Србија је преузела обавезу спровођења редовних истраживања о насиљу над женама, као и насиљу у породици.

МЕТОДОЛОШКЕ НАПОМЕНЕ

ЈЕДИНИЦА ПОСМАТРАЊА

Јединица анкетирања је особа женског пола, старости од 18 до 74 године, која је, према плану узорка, члан изабраног домаћинства. Ако у домаћинству живи више од једне жене старости од 18 до 74 године, за анкетирање је изабрана жена којој је последњој био рођендан у односу на датум анкетирања.

НАЧИН И ПЕРИОД ПРИКУПЉАЊА ПОДАТАКА

За попуњавање упитника коришћен је *CAPI* метод (*Computer-assisted personal interviewing* – анкетирање обављено лицем у лице уз помоћ лаптопа, односно коришћењем електронског обрасца – апликације). Апликација је дизајнирана коришћењем система интегрисане обраде података (ИСТ систем). То је концепт вођен метаподацима интеграције података, који је у потпуности осмислио и реализовао стручни тим Завода.

Истраживање је спроведено у периоду од 1. септембра до 8. новембра 2021. године.

ПЛАН УЗОРКА

ЦИЉНА ПОПУЛАЦИЈА И ПОПУЛАЦИЈА ОБУХВАЋЕНА ИСТРАЖИВАЊЕМ

Циљну популацију представљају приватна (неинституционална) домаћинства и жене старости од 18 до 74 године на територији Републике Србије, без Региона Косово и Метохија, који представљају уобичајено становништво[2]. Искључена су лица у колективним домаћинствима – становима (студентски и ђачки домови, домови за децу и омладину ометену у развоју, домови за пензионере, старе и изнемогле, домови за одрасле инвалиде, манастири, самостани и сл.). Популација обухваћена истраживањем ограничена је на сва домаћинства која живе у пописним круговима[3] у

[2] *Regulation (EC) No 763/2008 of the European Parliament and of the Council of 9 July 2008 on population and housing censuses.*

[3] **Пописни кругови** су најмање просторне јединице које се формирају за потребе организације и реализације пописа становништва. Сваки пописни круг има прецизно дефинисане границе и свој редни број у оквиру општине/града/градске општине. Територија пописног круга може да обухвата део насеља, једну или више улица, део улице, село, део села, заселак и сл.

којима је, у време Пописа становништва, домаћинстава и станова 2011. године, евидентирано најмање 20 домаћинстава. Популација обухваћена истраживањем редукована је за 1,5% у односу на циљну популацију.

ТИП УЗОРКА И СТРАТИФИКАЦИЈА

У овом истраживању је примењен троетапни стратификовани узорак скупина. Узорак пописних кругова (скупина домаћинстава) изабран је у првој етапи. Узорак домаћинстава у сваком пописном кругу изабран је у другој етапи и у сваком домаћинству изабрана је једна жена старости од 18 до 74 године у трећој етапи.

Пописни кругови, као примарне јединице, стратификују се према типу насеља (град и остало) и према територији на нивоу НСТЈ 2 (Београдски регион, Регион Војводине, Регион Шумадије и Западне Србије и Регион Јужне и Источне Србије).

ВЕЛИЧИНА И АЛОКАЦИЈА УЗОРКА

Планирана величина узорка износи 7 000 домаћинстава у 500 пописних кругова. У сваком пописном кругу изабрано је по 14 домаћинстава, а у сваком домаћинству изабрана је по једна жена старости од 18 до 74 године.

Алокација узорка, по регионима и типу насеља, пропорционална је броју домаћинстава у тим контингентима. У табели 1 приказана је алокација пописних кругова и планиран број домаћинстава по стратумима.

Табела 1. Алокација пописних кругова и број домаћинстава по стратумима

	Број пописних кругова			Број домаћинстава		
	укупно	град	остало	укупно	град	остало
Укупно	500	311	189	7000	4354	2646
Београдски регион	123	103	20	1722	1442	280
Регион Војводине	141	86	55	1974	1204	770
Регион Шумадије и Западне Србије	133	66	67	1862	924	938
Регион Јужне и Источне Србије	103	56	47	1442	784	658

ОКВИР ЗА ИЗБОР УЗОРКА И ИЗБОР УЗОРКА

Попис становништва спроведен у Републици Србији 2011. године коришћен је као оквир за избор узорка. Пописни кругови формирани за потребе спровођења пописа становништва су дефинисани као примарне јединице узорка и изабрани су из сваког стратума систематски са вероватноћом избора пропорционалном величини, а меру величине представљао је број домаћинстава у сваком пописном кругу на основу Пописа 2011. године. У оквиру сваког стратума, пописни кругови су сортирани према општини којој припадају и редном броју у оквиру општине. На тај начин је, уз систематски избор, обезбеђен висок ниво имплицитне географске стратификације и осигурана ефективна дистрибуција узорка. Домаћинства у оквиру сваког пописног круга изабрана су са једнаким вероватноћама (просто случајно), из списка домаћинстава евидентираних у Попису 2011. године. У изабраним домаћинствима жена старости од 18 до 74 године изабрана је на случајан начин методом рођендана (последњи рођендан).

ИЗРАЧУНАВАЊЕ ПОНДЕРА

Да би оцене из узорка биле репрезентативне за посматрану општу популацију, сваком домаћинству и жени из узорка придружен је пондер (фактор експанзије). Главна компонента пондера је реципрочна вредност производа вероватноћа избора у свакој етапи за сваки стратум и представља основни пондер (пондер плана узорка). Друга компонента пондера узима у обзир ниво неодговора за домаћинство и жену. Након завршетка рада, на терену су израчунате стопе одговора за сваки стратум. Оне су искоришћене за кориговање пондера плана узорка за свако домаћинство и жену. Да би се смањио ефекат неодговора и да би оцене тотала за посматрану популацију жена биле у складу са текућим демографским проценама, примењена је метода постстратификације према годинама старости (четири групе: 18–29, 30–44, 45–64, 65–74) и типу насеља (град и остало), на нивоу региона (НСТЈ 2).

Пондери узорка су придружени бази података и анализе су извршене пондерисањем података за сваку жену у узорку.

ИЗРАЧУНАВАЊЕ ИНДИКАТОРА

Индикатори су израчунати у односу на време када је спроведено истраживање. Сви индикатори су изражени у процентима, и пондерисани су.

Индикатори партнерског насиља обухватају жене које имају или су икада имале партнера, а индикатори сексуалног узнемиравања на радном месту обухватају жене које су тренутно запослене или су некада радиле.

Индикатори који се односе на партнерско насиље обухватају укупан период живота жене када је била у интимној вези са партнером (бивши партнер) или је тренутно у вези (садашњи партнер). Индикатори непартнерског насиља обухватају период живота од 15. године и касније, а индикатори насиља у детињству обухватају период живота пре 15. године. Индикатори прогањања обухватају читав живот испитанице.

Индикатори који се односе на општа искуства са криминалом обухватају последњих пет година.

ОБУХВАТ УЗОРКА

Од укупно 7 000 домаћинстава, колико је предвиђено узорком, у истраживању је учествовало 4 100 домаћинстава, односно жена старости од 18 до 74 године (стопа одговора износи 58,6%). Анкетирање није комплетно завршено, тј. прекинуто је код два домаћинства, а укупно 2 900 домаћинстава није учествовало у истраживању (41%). У табели 2 приказан је број анкетираних жена по стратумима.

Табела 2. Број анкетираних жена старости 18–74 године, по стратумима

	Број пописних кругова		
	укупно	град	остало
Укупно	4100	2530	1570
Београдски регион	940	795	145
Регион Војводине	971	585	386
Регион Шумадије и Западне Србије	1302	657	645
Регион Јужне и Источне Србије	887	493	394

Најчешћи разлог неанкетирања је сврстан у категорију „Друго” (нема женске особе у домаћинству; женска особа у домаћинству не испуњава старосне услове од 18 до 74 године; анкетарка није пронашла никог у најмање три покушаја итд.) и износи 17,8%; 8,2% домаћинстава је одбило да учествује у истраживању; за 7,3% домаћинстава из узорка је евидентирано да је у питању празан стан или није стамбени простор; у 3,8% домаћинстава особа која може дати информације је била одсутна; 3,0% домаћинстава је одсутно дуже време, а 1,0% домаћинстава анкетарке нису могле да пронађу на терену (графикон 1).

Графикон 1. Анкетирана домаћинства (жене) и неанкетирана домаћинства према разлогу због кога нису анкетирани (%)

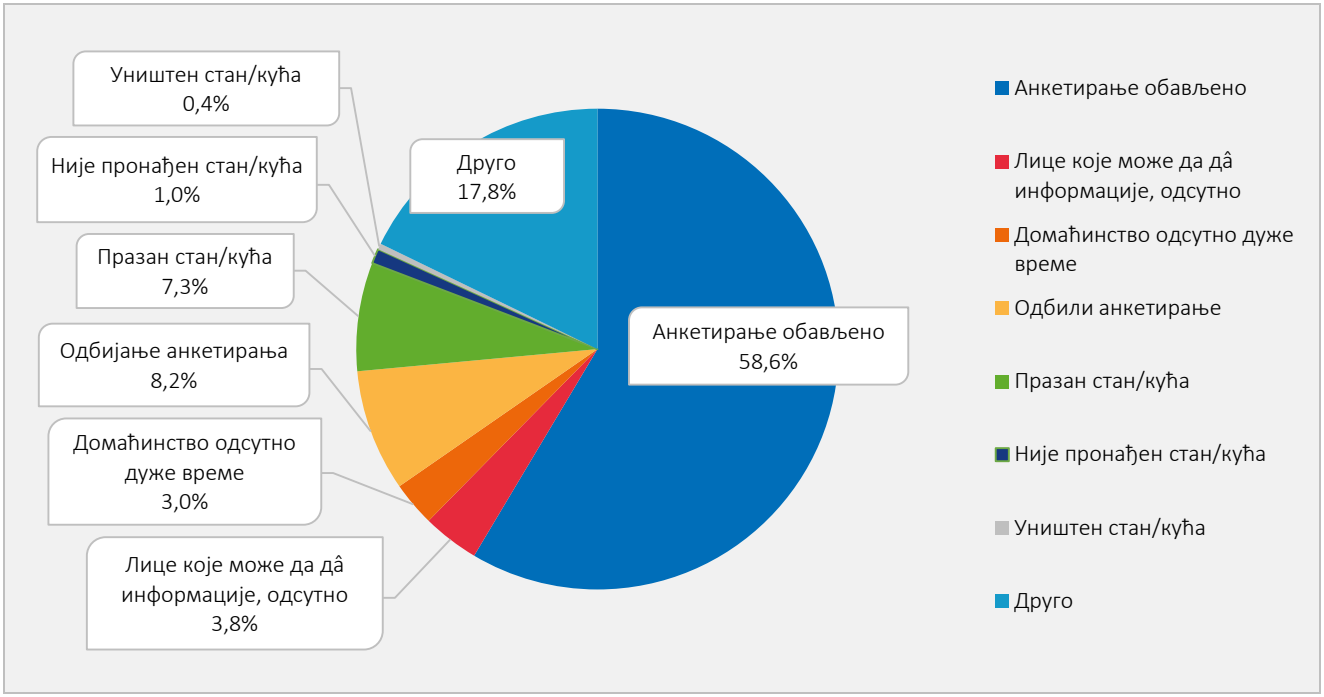

ПОЈМОВИ И ДЕФИНИЦИЈЕ

НАСИЉЕ

Насиље подразумева претњу силом или употребу силе која може изазвати физичке или емоционалне повреде (вербално и физичко злостављање) према другим особама или групи, као и повреде приватне имовине. Истраживање обухвата четири *врсте насиља*: психичко, економско, физичко и сексуално насиље. Такође, обухваћено је више *облика насиља*: насиље на радном месту, партнерско и непартнерско насиље, прогањање и насиље у детињству.

Родно засновано насиље се дефинише као насиље усмерено против особе одређеног пола. Иако насиље доживљавају оба пола, женски пол је чешће погођен насиљем.

Род подразумева скуп улога, обавеза и очекивања које одређено друштво додељује и намеће особама с обзиром на њихов пол. Скуп улога, обавеза и очекивања се може мењати кроз време и разликује се од друштва до друштва.

Међуљудско насиље обухвата насиље међу појединцима и дели се на породично, насиље интимних партнера и насиље у заједници.

Облици насиља

Породично насиље над женама обухвата сва дела физичког, сексуалног, психичког и економског насиља која се дешавају у породици, укључујући насиље између интимних партнера, без обзира на то да ли учинилац има или је имао исто пребивалиште са жртвом.

Непартнерско насиље укључује претње, психичко, физичко, психичко и сексуално насиље од стране било ког другог мушкарца или жене, осим садашњег или бившег партнера.

Партнерско насиље укључује контролу понашања, претње, психичко, физичко, психичко и сексуално насиље од стране партнера.

Насиље од стране садашњег партнера укључује контролу понашања, претње, психичко, физичко, психичко и сексуално насиље од стране садашњег партнера, са којим испитаница живи или не живи заједно.

Насиље од стране бившег партнера укључује контролу понашања, претње, физичко, психичко и сексуално насиље од стране било којег претходног партнера, без обзира да ли је испитаница живела са њим или не.

Насиље у детињству обухвата сва насилна искуства пре навршене 15. године живота од стране било које особе.

Прогањање је намерно и неовлашћено праћење особе поновљено у више наврата, или предузимање друге радње с циљем физичког приближавања, против њене воље, због чега се та особа плаши за своју сигурност.

Сексуално узнемиравање на радном месту/послу укључује било који облик нежељеног вербалног, невербалног или физичког понашања сексуалне природе, са сврхом или последицом нарушавања достојанства неке особе, нарочито приликом стварања застрашујућег, непријатељског, понижавајућег или увредљивог окружења.

Врсте насиља

Психичко насиље подразумева дела емоционалног злостављања и контролисања понашања особе. Такво насиље често коегзистира са делима физичког и сексуалног насиља од стране интимних партнера.

- *Емоционално злостављање* је вређање, понижавање или омаловажавање особе насамо или пред другим људима, намерно плашење или застрашивање, као и претња да ће повредити ту особу или особе до којих јој је стало.
- *Контролисање понашања* је изоловање спречавањем особе да види породицу или пријатеље, надгледање друштвених интеракција, игнорисање или равнодушно третирање, љутња ако разговара са другим женама/мушкарцима, изношење неоправданих оптужби за неверност, контролисање приступа здравству, образовању или тржишту рада.

Економско насиље је ускраћивање приступа финансијским ресурсима партнеру, и представља облик злоупотребе или контроле.

Физичко насиље се дефинише као намерно спровођење насилних радњи над другом особом, које узрокују телесне повреде, и обухвата:

- бацање нечега што би могло наудити особи;
- гурање, ћушкање или чупање за косу;

- шамарање, ударање песницама или другим предметима;
- премлаћивање, гушење или наношење опекотина;
- претња и употреба ножа, пиштоља или другог оружја.

Телесне повреде су оштећења тела или повреде претрпљене као последица примене непосредне и незаконите физичке силе. *Лаке телесне повреде* су посекотине, огреботине, модрице и опекотине, а *тешке телесне повреде* обухватају преломе, фрактуре и повреде унутрашњих органа. *Трајно телесно оштећење* односи се на сваку повреду која трајно нарушава нечије телесно стање, на било који начин (ожиљци, губитак вида или слуха итд).

Сексуално (полно) насиље је било која врста сексуалног понашања које се некоме намеће, под употребом силе, претње или уцене, ради постизања нежељених сексуалних радњи или било какве сексуалне активности које дату особу деградирају или понижавају. Сексуално насиље се дефинише као:

- намерно додиривање без пристанка, вагинални, анални или орални продор сексуалне природе у тело друге особе било којим телесним делом или предметом;
- упуштање у друга дела сексуалне природе са неком особом без њене сагласности;
- навођење друге особе на однос сексуалне природе са трећим лицем без њене сагласности.

Силовање се односи на сексуални однос без пристанка, под употребом физичког насиља или претњом, због чега жртва није у стању да одбије.

ДЕМОГРАФСКЕ И СОЦИОЕКОНОМСКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ АНКЕТИРАНИХ ЖЕНА

Ова публикација је резултат националног Истраживања о безбедности и квалитету живота жена, које је спровео Републички завод за статистику, на репрезентативном узорку од 7 000 жена. Укупно 4 100 жена је учествовало у анкетирању.

Иако свако може доживети насиље, неке групе жена су у већем ризику од насиља; на пример, жене одређене старости, степена образовања, економског статуса или неког другог личног обележја. С тим у вези, ово поглавље има за циљ испитивање демографких и социоекономских обележја свих жена које су учествовале у истраживању.

Анкетиране су жене из свих региона Републике Србије, и то 31,8% чине жене које имају пребивалиште у Региону Шумадије и Западне Србије, 23,7% у Региону Војводине, 22,9% у Београдском Региону и 21,6% у Региону Јужне и Источне Србије.

Већина испитаница има пребивалиште у градским насељима, 61,7%, док 38,3% испитаница живи у осталим насељима.

Жене које су учествовале у истраживању, а које имају пребивалиште у градским насељима просечно су две године млађе од испитаница које имају пребивалиште у осталим насељима (графикон 2).

Графикон 2. Просечна старост жене према типу насеља становања

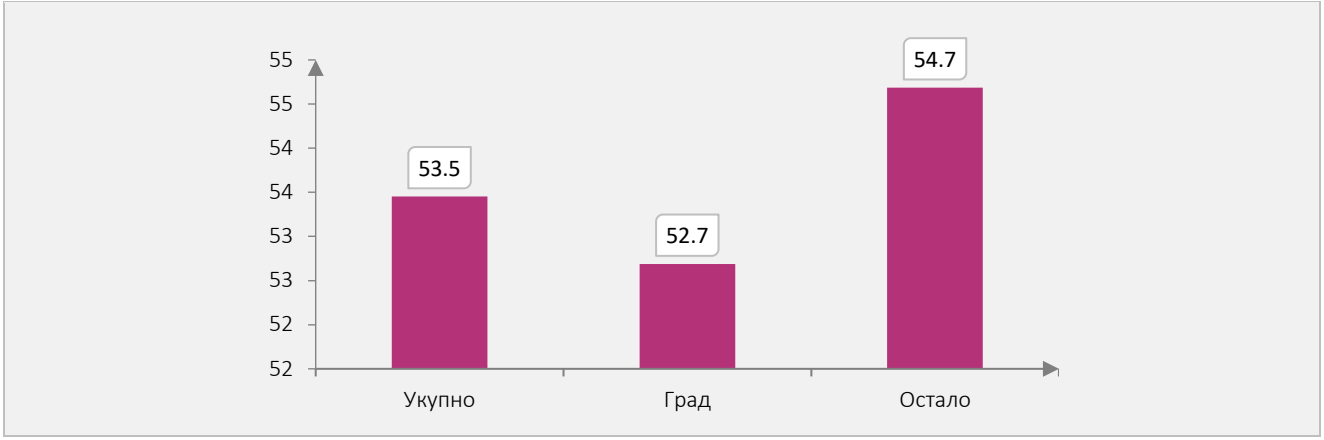

Досадашња истраживања су показала да је старост испитанице важан фактор у односу на доживљено насиље. Наиме, млађе жене су чешће жртве партнерског насиља које се догодило једанпут, за разлику од старијих жена, које су бројније када је у питању поновљено партнерско насиље, због њихове дуже изложености ризику од насиља. Ове информације су кључне приликом развијања одговора и креирања стратегија у оквиру превенције насиља. Просечна старост свих жена које су анкетиране износи 53 године. Скоро свака друга жена има од 45 до 64 године (43,2%), док је свака трећа жена старости од 65 до 74 године (29,5%), свака пета жена има од 30 до 44 године (18,8%), док само 8,5% жена припада старосној групи од 18 до 29 година.

Достигнути ниво образовања је важан фактор за истраживање доживљених облика насиља, као и за утврђивање постојања баријера које спречавају жртве да потраже помоћ. На пример, нижи степен образовања често резултира недостатком свести о законским правима и системима подршке. У погледу образовне структуре, највећи удео анкетираних жена има средње образовање (60,8%), четвртина жена има основно или непотпуно основно образовање (24,6%), док више и високо образовање има само 14,6% жена. То се може објаснити старосном структуром анкетираних жена, односно високим уделом жена у вишим старосним групама.

Утицај старосне структуре испитаница огледа се и на радни статус, где једну трећину испитаница чине жене које су у пензији (32,2%), нешто је већи удео запослених жена (36,1%), свака десета жена се изјаснила да обавља кућне послове, тј. да је домаћица (10,6%), док је 17,4% незапослених жена, а 3,0% испитаница се још увек школује, односно похађа средњу школу или факултет. Важно је нагласити да је радни статус испитанице њена субјективна перцепција у тренутку спровођења истраживања, односно питање је како испитаница саму себе доживљава, а не да ли испуњава објективне критеријуме запослености.

Истраживањем је обухваћено и питање личних прихода испитанице, с циљем да се процени повезаност (условљеност) економске независности жене и доживљеног насиља. Укупно 33,5% жена као главни извор прихода навела је пензију, 36,2% жена има приход од рада као главни извор прихода, док је 29,3% жена издржавано, односно без личних прихода[4].

Економска зависност жене је један од највећих фактора ризика за поновљено насиље. Жене које немају личне приходе суочавају се са недостатком средстава да напусте насилног партнера, јер су често економски зависне од истог. У том контексту испитаницама је постављено питање да ли могу

[4] Личне приходе нема 27,1% жена и издржаване су од стране лица које је члан домаћинства, а 2,3% жена нема личне приходе и издржаване су од стране лица које није члан домаћинства.

из властитих средстава подмирити и платити неочекивани трошак у износу од 4 845 РСД[5], где 53,3% жена сматра да може, а 46,6% жена сматра да не може подмирити или платити наведени неочекивани трошак.

Питања о брачном статусу испитанице су значајна због утврђивања партнерског насиља. Према брачној структури, готово две трећина жена су удате или у ванбрачној заједници (63,3%), удовице чине 17,8% анкетираних жена, 10,4% жена никада нису биле у браку или ванбрачној заједници, а 8,6% жена су разведене, односно формално растављене.

Једна група питања у упитнику односи се на друштвени живот испитанице, како би се процениле потенцијалне разлике између жена жртава насиља и жена које нису доживеле насиље. Многа истраживања су показала да учиниоци насиља у породици теже да изолују своје жртве како би стекли моћ над њима и спречили их да потраже помоћ или да буду ухваћени. Скоро свака друга жена виђа блиске људе једном недељно (44,8%), док се свака четврта жена виђа са блиским људима свакодневно (24,9%), односно једанпут месечно (24,7%), међутим постоји мали удео жена које се ретко виђају са блиским људима, или чак немају људе који су им блиски (укупно 5,5%). Већина жена има пријатеље или блиске рођаке код којих би могле отићи ако из било ког разлога не могу бити код куће (91,3%), односно имају блиску особу изван своје куће са којом могу са пуним поверењем разговарати о проблемима из свог приватног живота (89,3%).

Такође, испитаницама је постављен сет питања о здравственом статусу, и то о општем здравственом стању, евентуалном постојању дуготрајних здравствених проблема и ограничењима, јер су здравствени проблеми основни индикатори ограничавања активности. Особе са инвалидитетом представљају најугроженије групе јер су подложне маргинализацији у друштву. Често зависе од чланова породице или плаћених старатеља, а високи степен зависности представља могућност за насиље. Највећи проценат жена, односно (64,5%) има веома добро или добро опште здравствено стање, 26,7% жена оцењује своје здравствено стање као осредње, 7,6% има лоше, а 1,3% жена има веома лоше здравствено стање. Више од трећине жена, 39,7%, има неку хроничну болест или дуготрајни здравствени проблем[6]. Услед здравствених проблема које имају, 3,8% жена сматра да су тешко ограничене у обављању свакодневних активности, а 10,1% сматра да су ограничене у свакодневним активностима, али не озбиљно.

[5] Овај износ представља 25% месечног релативног прага сиромаштва за једночлано домаћинство.
[6] Дуготрајни проблем значи болест или здравствени проблем који траје, или се очекује да ће трајати шест месеци или дуже.

Статистички профил жене жртве насиља

Поглавље представља **статистички профил жене** према врсти доживљеног насиља и учиниоцу:

Партнерско насиље
Непартнерско насиље
Насиље од стране било ког учиниоца
Прогањање
Сексуално узнемиравање на радном месту
Општа искуства са криминалом
Насиље у детињству

Профил жене жртве насиља према типу учиниоца

Има **47,0** година

Живи у градском насељу

Без личних прихода

Разведена или формално растављена

Непотпуно и основно образовање

ПРОФИЛ ЖЕНЕ ЖРТВЕ НАСИЉА ПРЕМА ТИПУ УЧИНИОЦА

У овом поглављу представљен је статистички профил жене жртве насиља према типу учиниоца: партнерско насиље, непартнерско и насиље од стране било ког учиниоца (укључује насиље од партнера и непартнера) у односу на одређене карактеристике жена.

Ово истраживање је показало да је 17,5% жена доживело неку врсту насиља од стране било ког учиниоца, односно насиље и од партнера и од непартнера.

Посматрано према регионима, жене које имају пребивалиште у Београдском региону су чешће жртве насиља, посебно када је у питању непартнерско насиље (19%) (графикон, 3).

Графикон 3. Облици насиља према регионима (%)

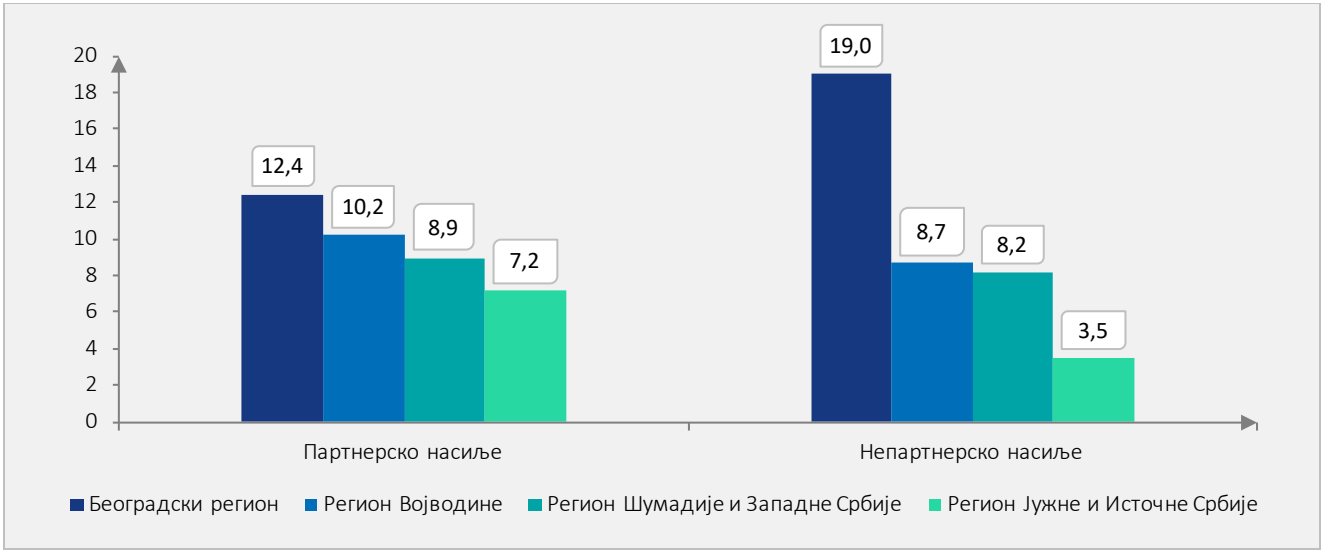

Сви облици насиља су заступљенији у градским насељима, а непартнерско насиље је значајно више заступљено у градским насељима (13,2%) у односу на остала (графикон, 4).

Графикон 4. Облици насиља према типу насеља (%)

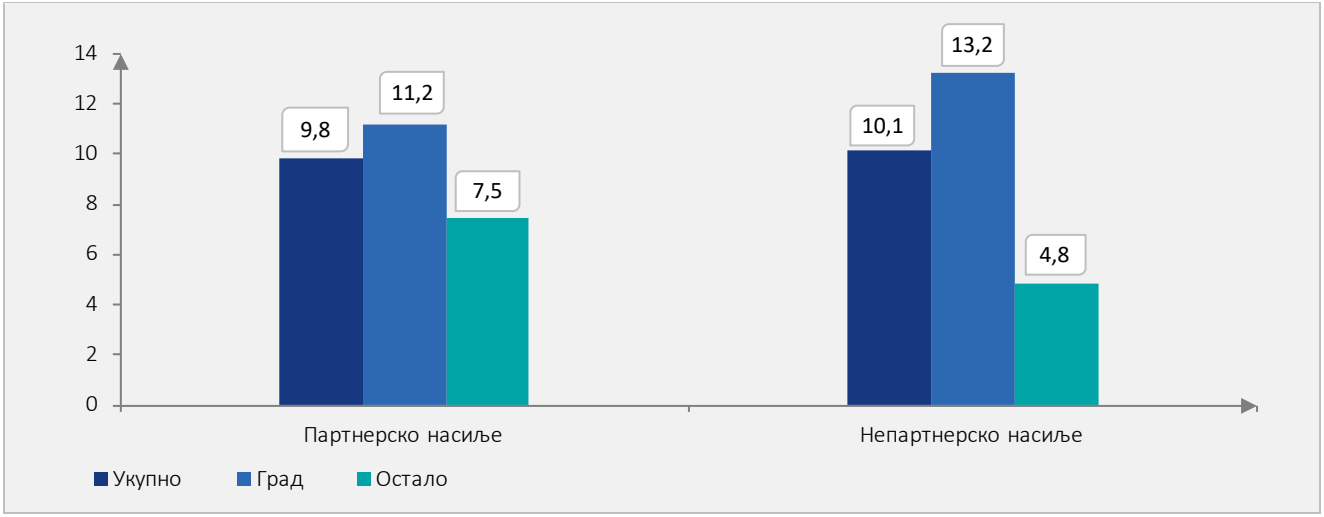

Партнерско насиље најчешће доживљавају жене старости од 30 до 44 године (11,2%), док је непартнерско насиље најзаступљније код млађих жена (13,6%) (графикон 5).

Графикон 5. Облици насиља према старосним групама жена (%)

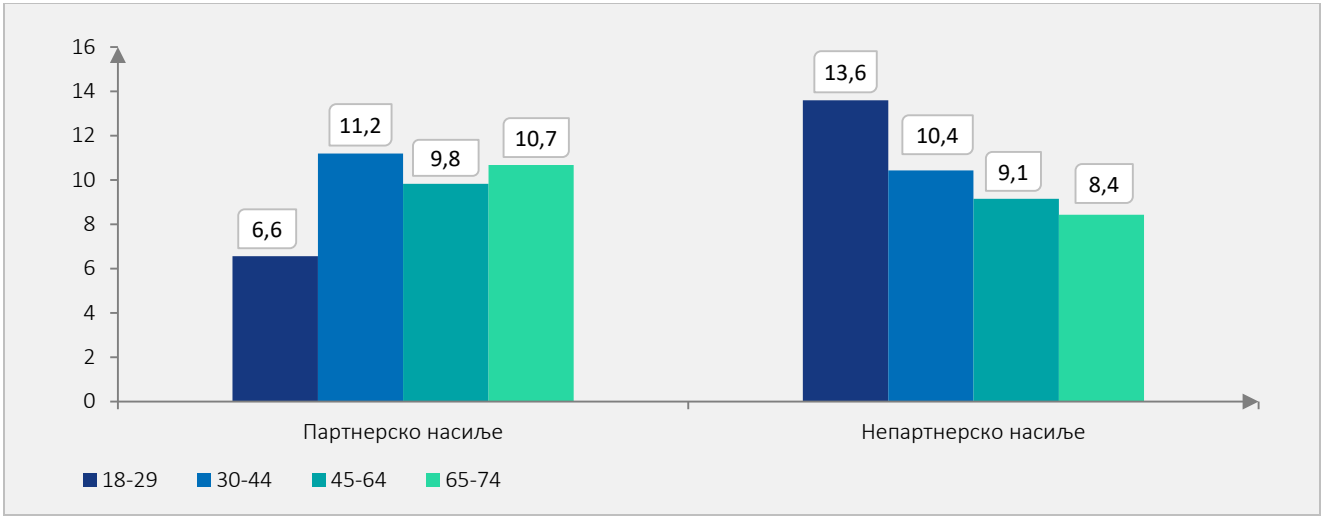

Жене које никада нису биле у браку или у ванбрачној заједници чешће доживљавају непартнерско насиље (17,9%), док су разведене жене чешће биле изложене насиљу од стране партнера (39,9%) (графикон 6).

Графикон 6. Облици насиља према брачном статусу жене (%)

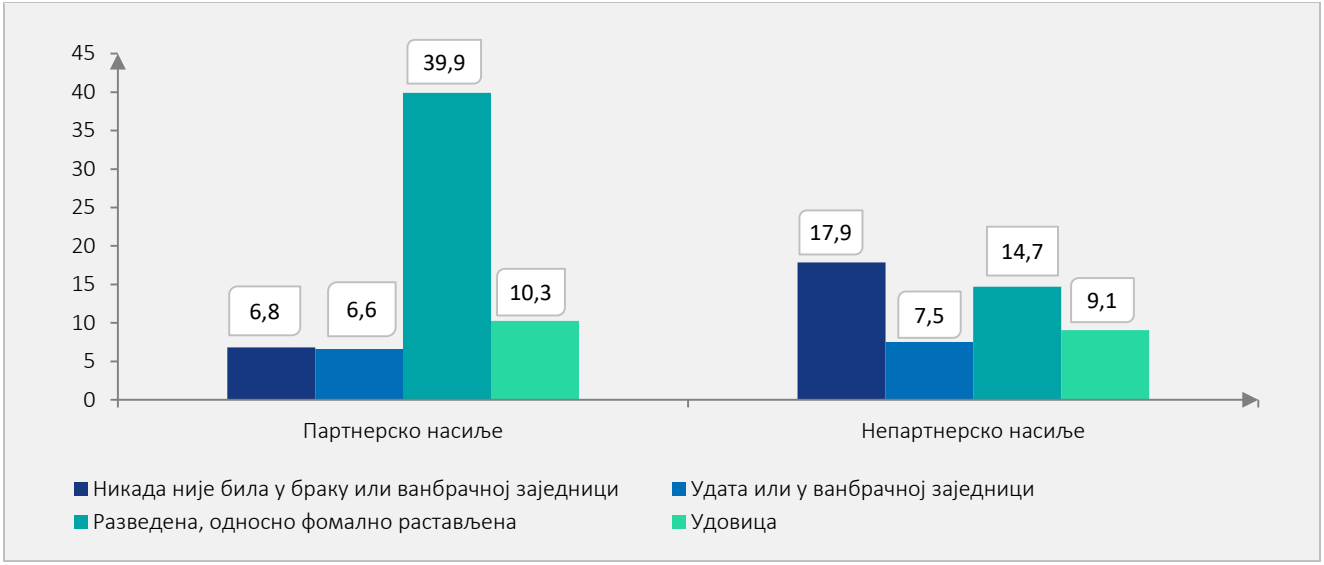

Партнерско насиље најчешће доживљавају жене нижег степена образовања (12,3%), док су жене са вишим и високим образовањем чешће изложене непартнерском насиљу (13,5%) (графикон 7).

Графикон 7. Облици насиља према степену образовања жене (%)

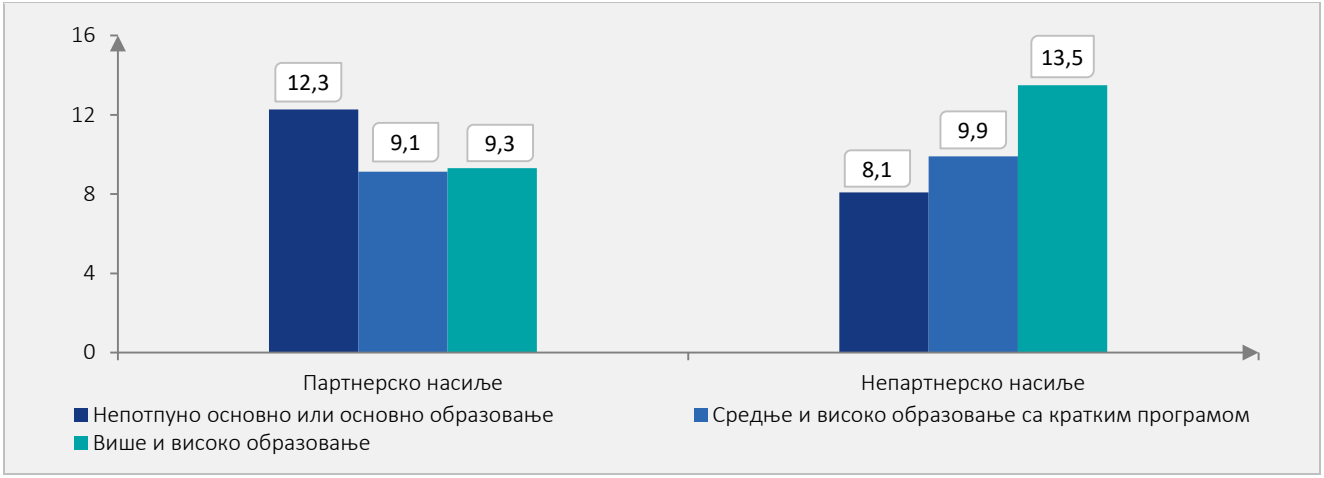

Жене које су неспособне за рад због здравствених проблема су чешће жртве партнерског насиља (20,3%), јер су обично зависне од својих партнера, а поред ове групе жена, студенткиње и ученице најчешће су жртве непартнерског насиља (21,7%) (графикон 8).

Графикон 8. Облици насиља према радном статусу жене (%)

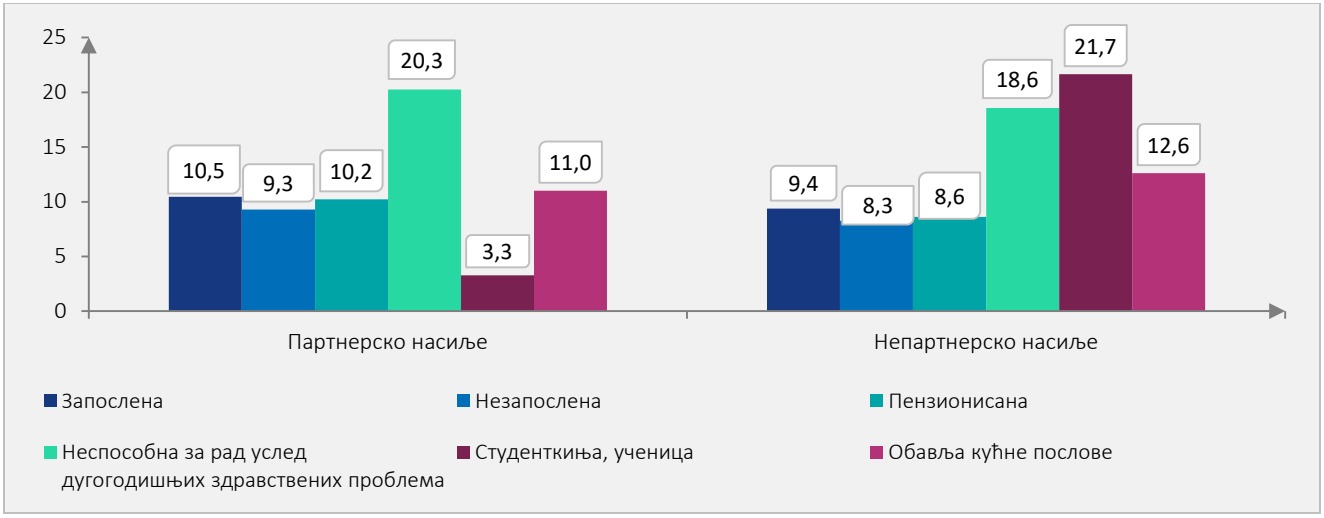

Жене које су се изјасниле да немају личне приходе, односно да су издржаване од стране неког лица које није члан домаћинства су најчешће изложене непартнерском насиљу (19,3%) (графикон 9).

Графикон 9. Облици насиља према главном извору прихода жене (%)

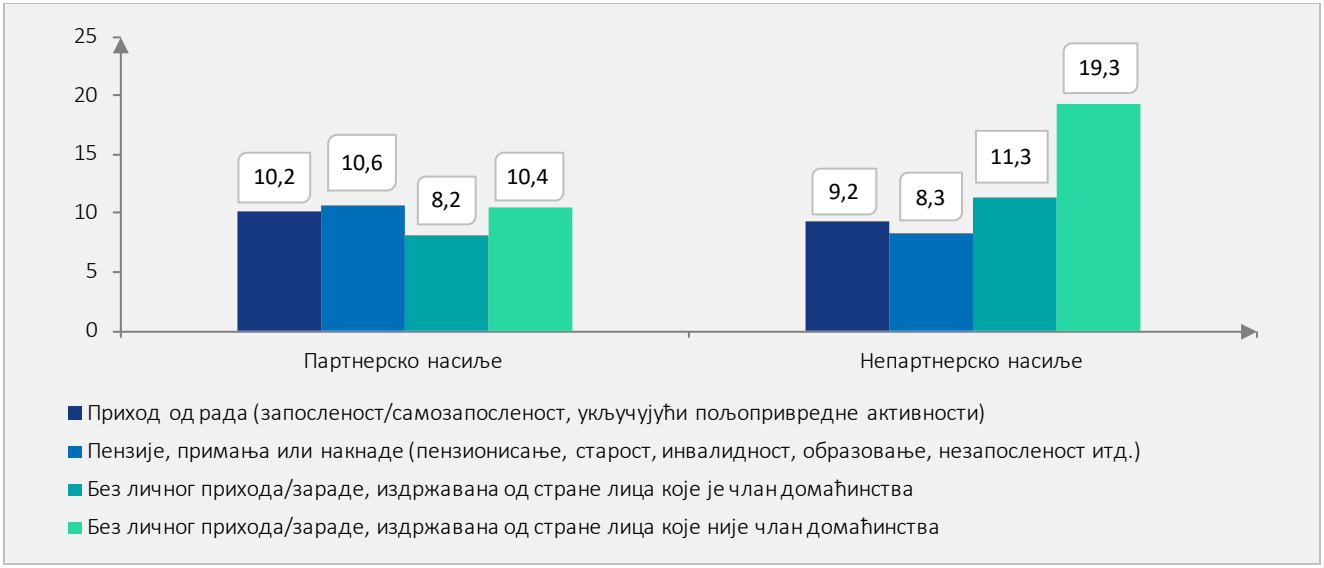

Профил жене која је доживела партнерско насиље

Има **49,5** година

Живи у градском насељу

Без личних прихода

Разведена или формално растављена

Непотпуно и основно образовање

ПРОФИЛ ЖЕНЕ КОЈА ЈЕ ДОЖИВЕЛА ПАРТНЕРСКО НАСИЉЕ

У овом делу је представљен статистички профил жене која је доживела неку врсту партнерског насиља, а обухвата психичко насиље, физичко насиље (укључујући и претње), сексуално насиље и било коју врсту насиља од стране партнера, у односу на одређене карактеристике жена.

Ово истраживање је показало да је 21,6% жена доживело неки облик психичког, физичког (укључујући и претње) или сексуалног насиља од стране интимног партнера.

Психичко насиље је најзаступљеније у Београдском региону (28,5%). У просеку свака осма жена или (12,4%) је у наведеном региону жртва неке врсте насиља (графикон 10).

Графикон 10. Врсте партнерског насиља према регионима (%)

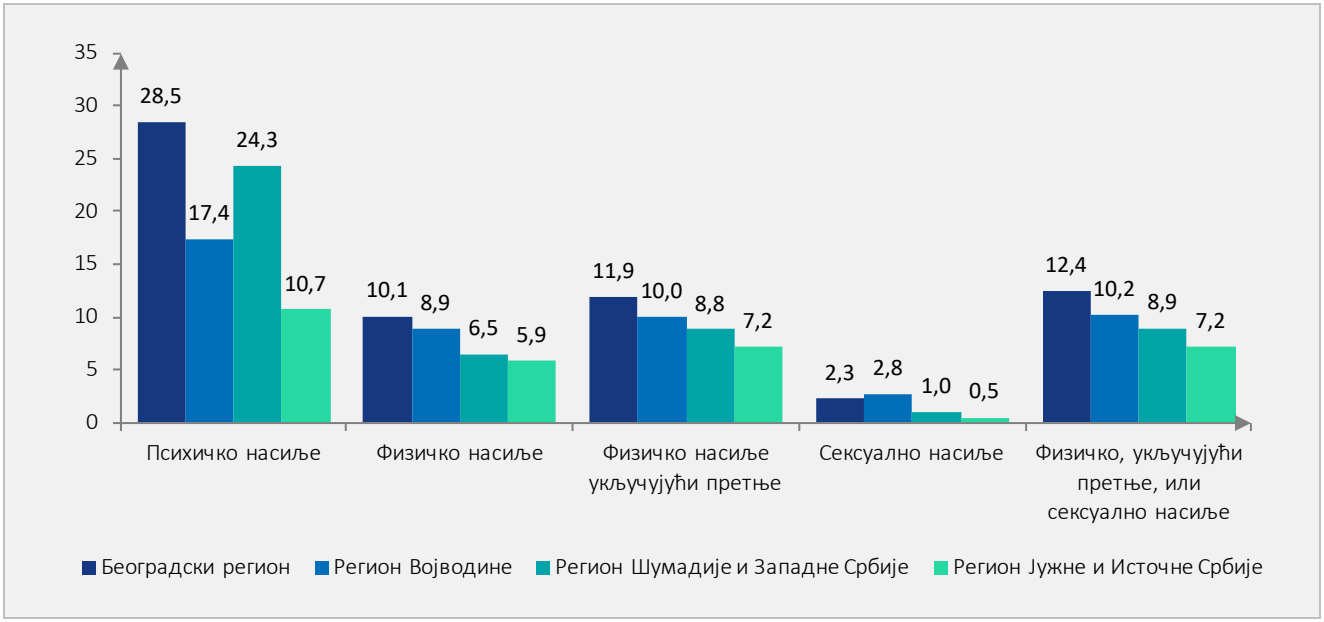

Све врсте партнерског насиља су заступљеније у градским насељима у односу на остала насеља (графикон 11).

Графикон 11. Врсте партнерског насиља према типу насеља (%)

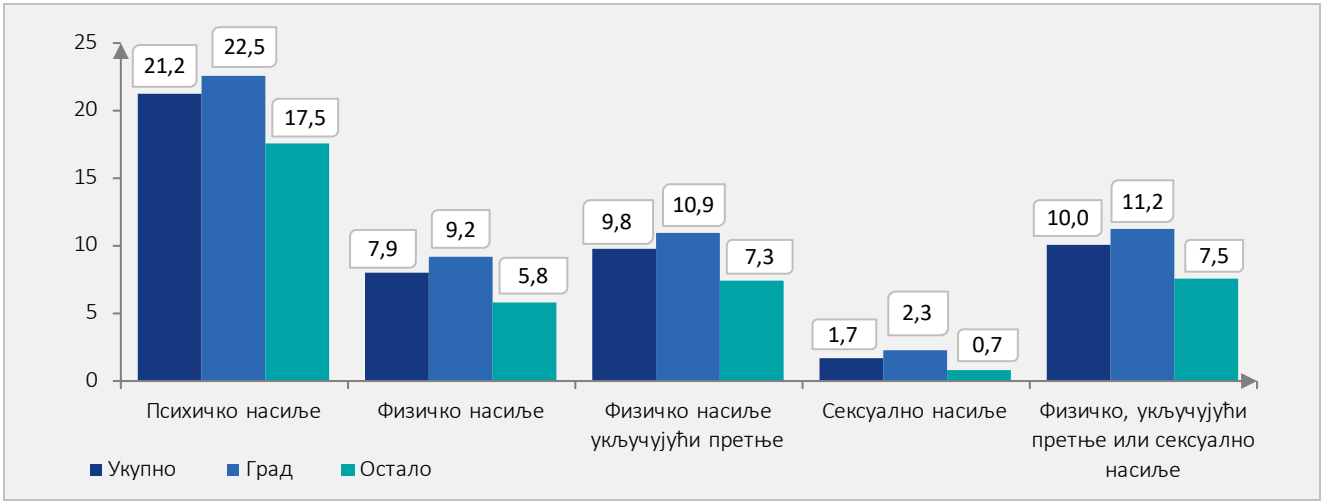

Психичко насиље највише доживљавају жене старије од 30 година (око 22%), док су физичко насиље, укључујући и претње, чешће доживеле жене у старосној групи од 30 до 44 године (око 11%) (графикон 12).

Графикон 12. Врсте партнерског насиља према старосним групама жена (%)

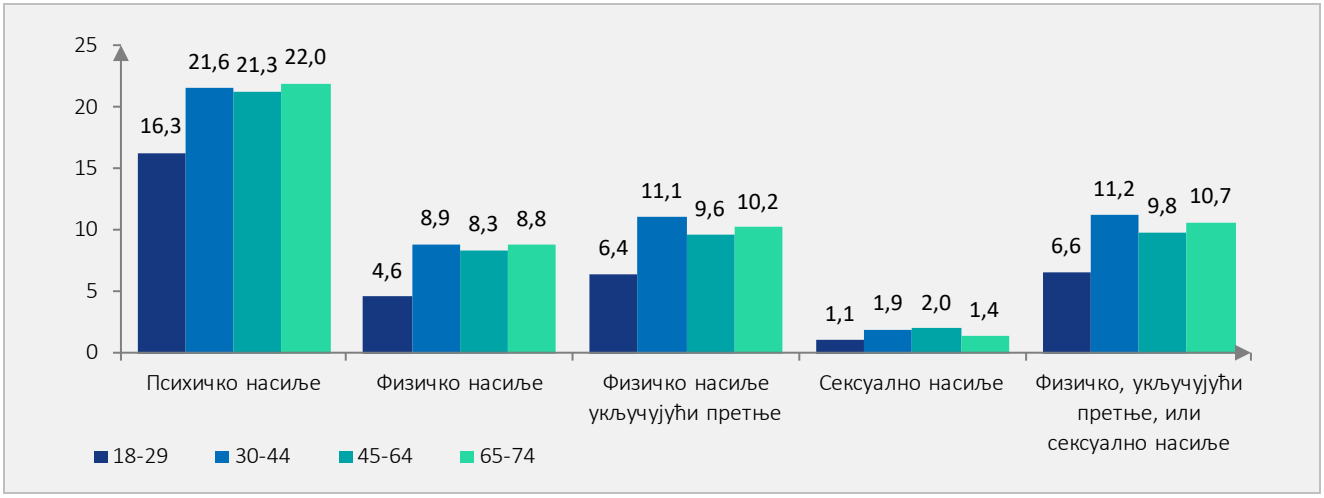

Према формално-правном брачном статусу, највећи проценат жена које су доживеле било коју врсту насиља су жене које су разведене, односно формално растављене (графикон 13).

Графикон 13. Врсте партнерског насиља према брачном статусу жене (%)

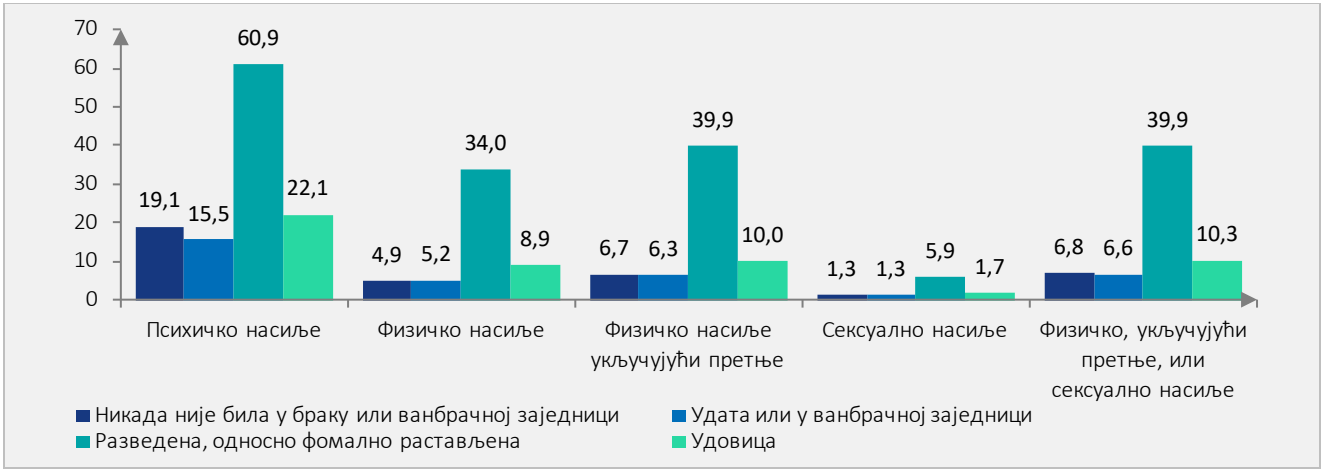

Посматрано према степену образовања, жене са нижим степеном образовања су чешће жртве било које врсте партнерског насиља (графикон 14).

Графикон 14. Врсте партнерског насиља према степену образовања жене (%)

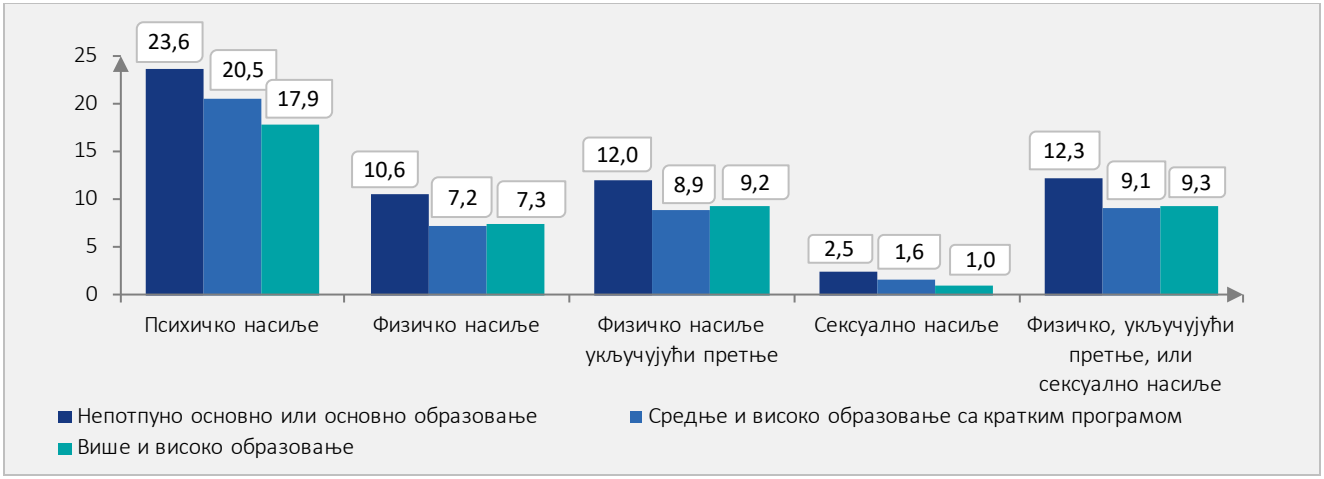

Жене које су се изјасниле да у домаћинству обављају кућне послове најчешће су изложене психичком насиљу (27,7%), док су остале врсте партнерског насиља најзаступљеније код жена које су неспособне за рад услед дугогодишњих здравствених проблема (око 20%) (графикон 15).

Графикон 15. Врсте партнерског насиља према радном статусу жене (%)

Жене које су без личних прихода или зараде, односно које су издржаване, најчешће доживљавају било коју врсту партнерског насиља, а свака трећа издржавана жена доживела је психичко насиље (36,2%) (графикон 16).

Графикон 16. Врсте партнерског насиља према главном извору прихода жене (%)

Профил жене која је доживела непартнерско насиље

Има **45,1** годину

Живи у градском насељу

Издржавана од лица које није члан домаћинства

Никада није била удата или у браку

Више или високо образовање

ПРОФИЛ ЖЕНЕ КОЈА ЈЕ ДОЖИВЕЛА НЕПАРТНЕРСКО НАСИЉЕ

Поглавље представља статистички профил жене која је доживела неку врсту непартнерског насиља, физичко насиље, укључујући и претње или сексуално насиље од стране непартнера, у односу на одређене карактеристике жена.

Ово истраживање је показало да је 10,1% жена доживело неки облик физичког (укључујући претње) или сексуалног насиља од стране непартнера.

Све врсте непартнерског насиља су најзаступљеније у Београдском региону. Свака пета жена у наведеном региону је жртва неке врсте непартнерског насиља (графикон 17).

Графикон 17. Врсте непартнерског насиља према регионима (%)

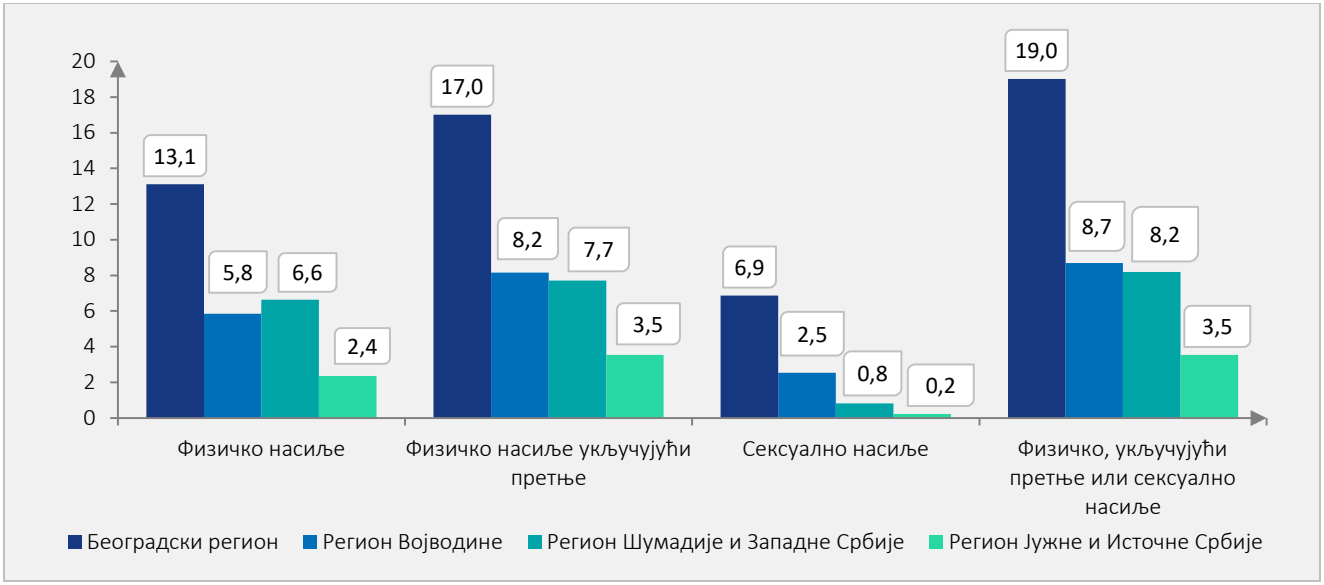

Жене које живе у градским насељима су више изложене непартнерском насиљу (графикон 18).

Графикон 18. Врсте непартнерског насиља према типу насеља (%)

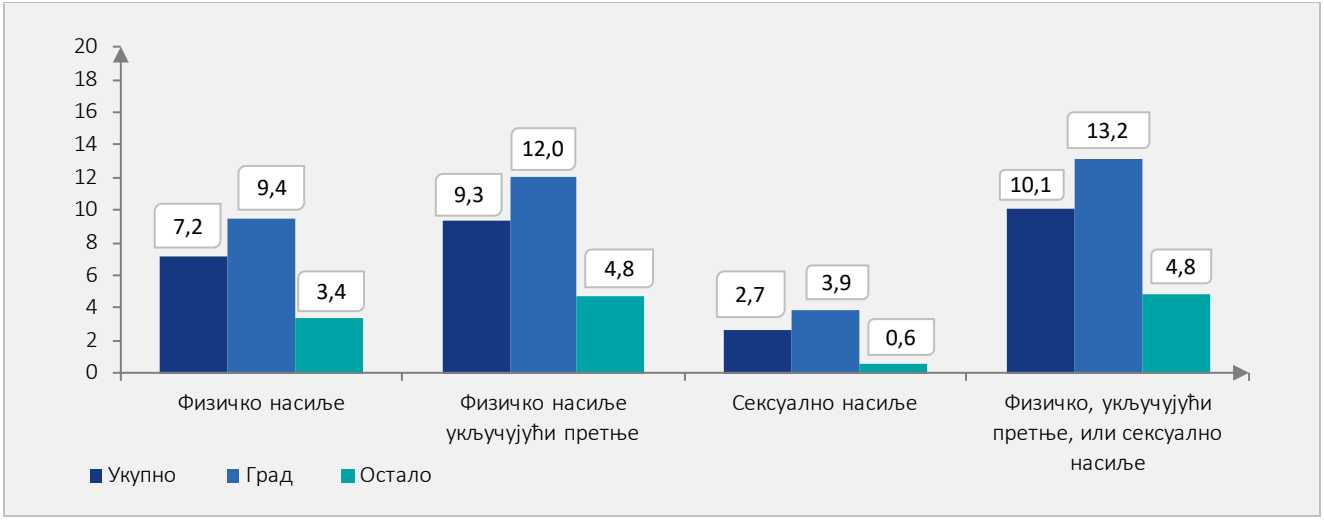

Младе жене чешће су изложене свим врстама непартнерског насиља (графикон 19).

Графикон 19. Врсте непартнерског насиља према старосним групама жена (%)

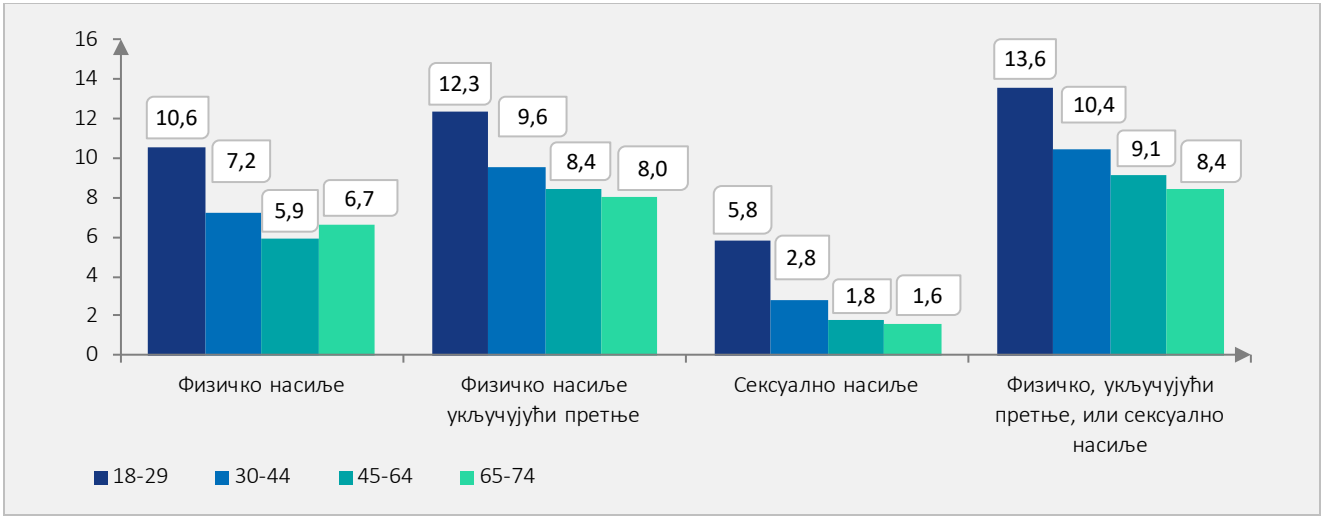

Посматрано према формално-правном брачном статусу, жене које никада нису биле у браку или ванбрачној заједници су најчешће изложене било којој врсти непартнерског насиља (графикон 20).

Графикон 20. Врсте непартнерског насиља према брачном статусу жене (%)

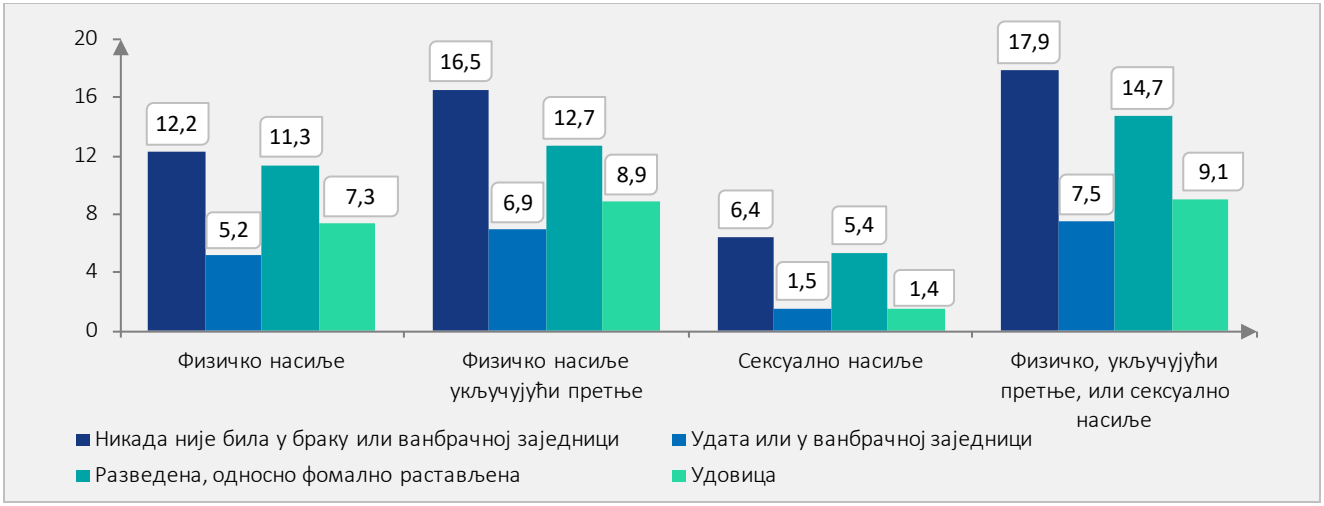

Непартнерско насиље најзаступљеније је код високообразованих жена (13,5%) (графикон 21).

Графикон 21. Врсте непартнерског насиља према степену образовања жене (%)

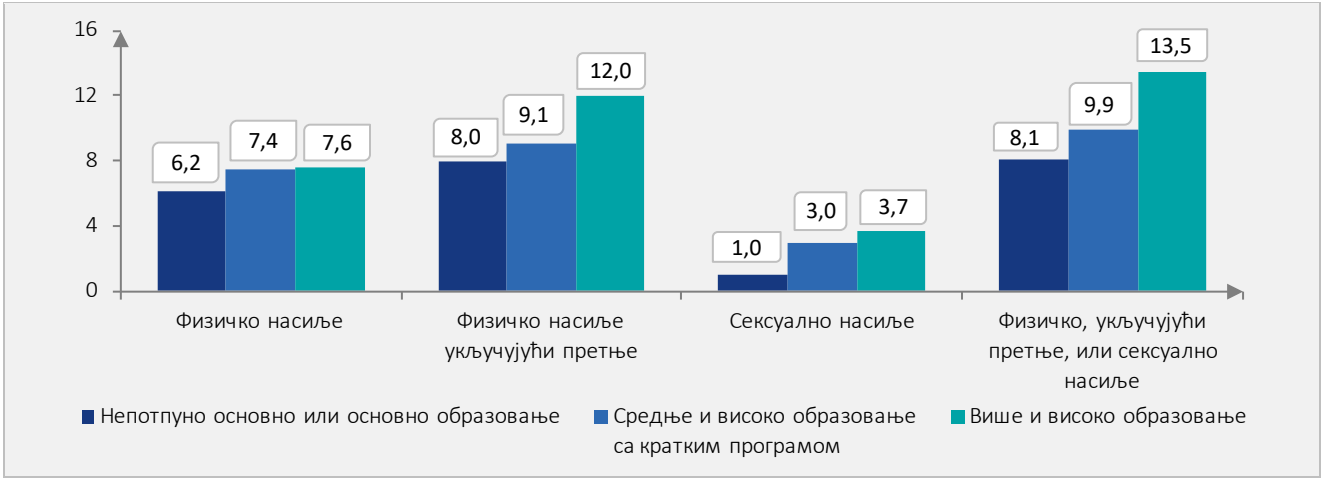

Непартнерском насиљу најчешће су изложене студенткиње и ученице (21,7%), што се може објаснити чињеницом да су младе жене чешће изложене свим врстама непартнерског насиља (графикон 22).

Графикон 22. Врсте непартнерског насиља према радном статусу жене (%)

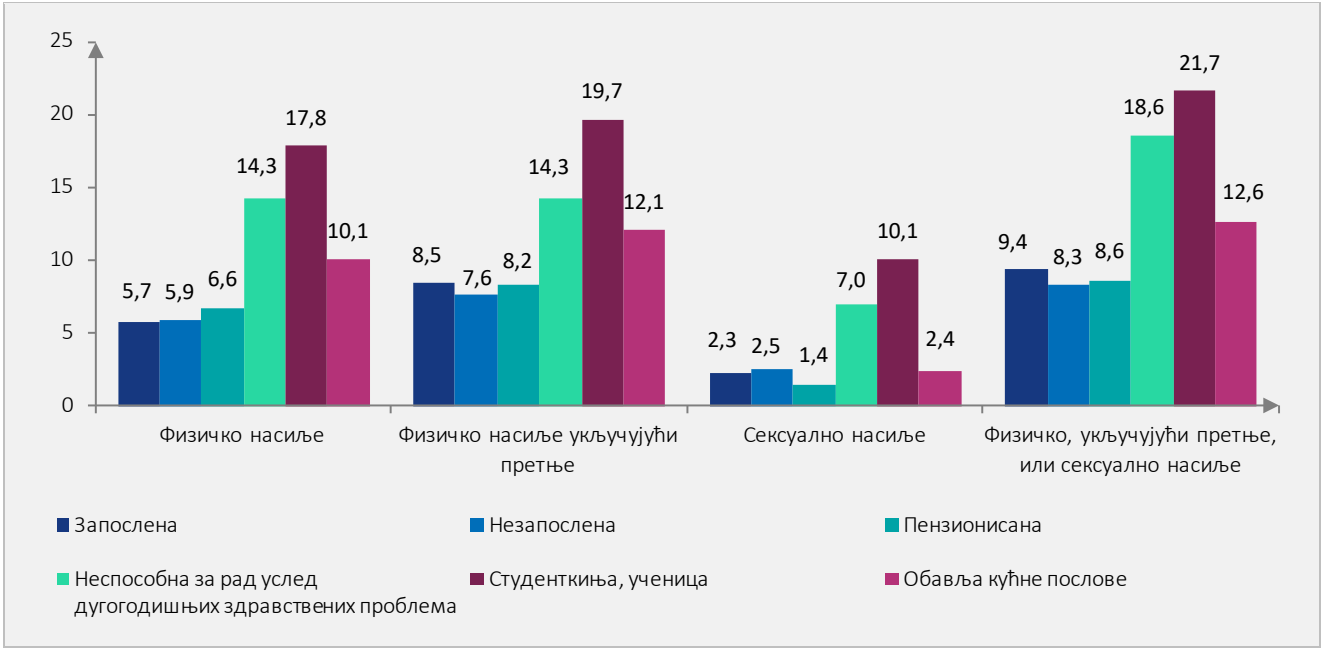

Жене које су се изјасниле да немају личне приходе, односно да су издржаване, најчешће су изложене непартнерском насиљу, а појава је више заступљена код издржаваних жена од стране лица које није члан домаћинства (19,3%) (графикон 23).

Графикон 23. Врсте непартнерског насиља према главном извору прихода жене (%)

Профил жене која је доживела неки облик насиља

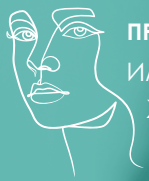

ПРОГАЊАЊЕ:

Има **40,2** године

Живи у градском насељу

Више или високо образовање

СЕКСУАЛНО УЗНЕМИРАВАЊЕ НА РАДНОМ МЕСТУ:

Има **45,3** године

Живи у градском насељу

Више или високо образовање

КРАЂА ЛИЧНИХ СТВАРИ, ЏЕПАРЕЊЕ И СЛИЧНО:

Има **41,3** године

Живи у градском насељу

Више или високо образовање

ПРОФИЛ ЖЕНЕ КОЈА ЈЕ ДОЖИВЕЛА НЕКИ ОБЛИК НАСИЉА

У овом поглављу представљен је профил жене које су доживеле прогањање, сексуално узнемиравање на радном месту и крађу личних ствари, џепарење и слично, у односу на одређене карактеристике жена.

Истраживање је показало да је 13,8% жена доживело прогањање, 18,4% је доживело сексуално узнемиравање на радном месту, а 10,4% жена је доживело џепарење или крађу личних ствари током последњих пет година.

Сви облици насиља се чешће дешавају у Београдском региону. Прогањање, крађу личних ствари, џепарење или слично доживела је свака четврта жена (23,8%, односно 26,5%), док је сексуалном узнемиравању на радном месту била изложена скоро свака трећа жена (29,4%) (графикон 24).

Графикон 24. Облици насиља према регионима (%)

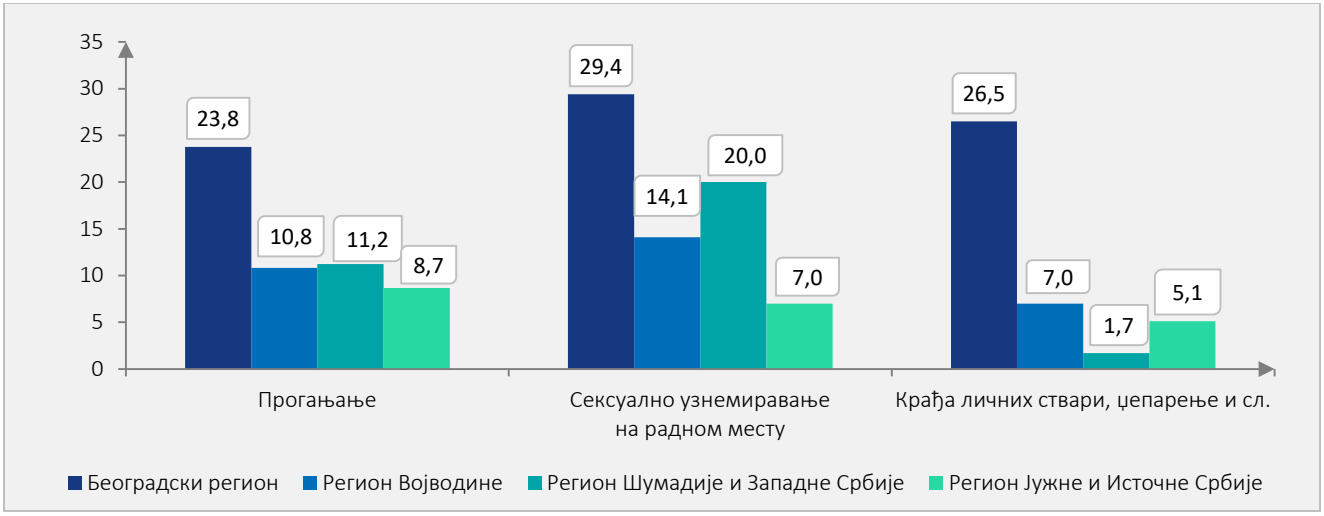

У градским насељима чешће се дешавају сви наведени облици насиља. Свака шеста жена доживела је прогањање у градским насељима (13,8%), док је свака пета жена доживела сексуално узнемиравање на радном месту (20,3%) (графикон 25).

Графикон 25. Облици насиља према типу насеља (%)

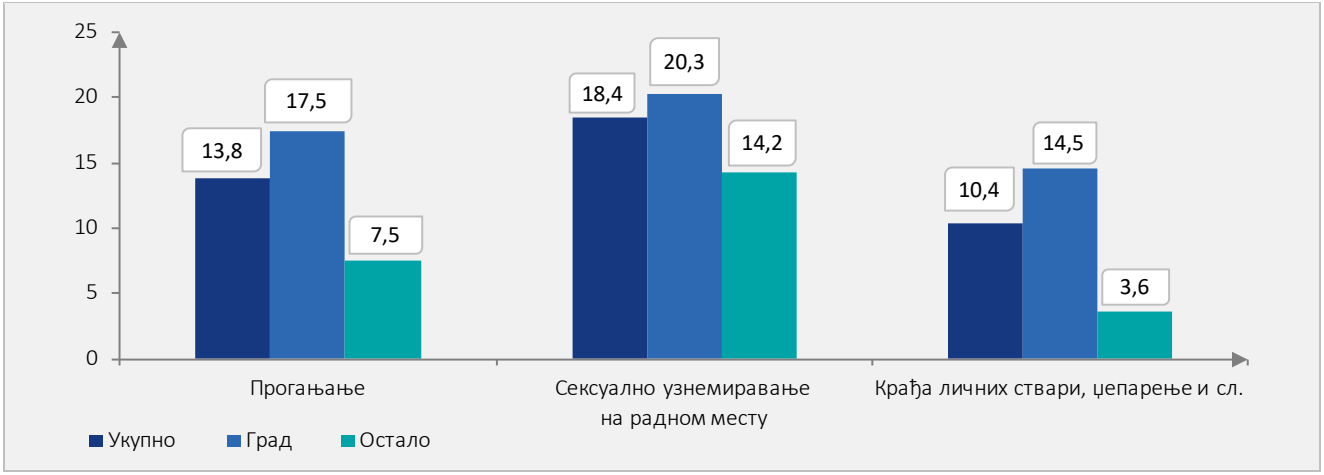

Младе жене су најчешће изложене свим облицима насиља, скоро свака четврта млада жена је доживела прогањање (22,9%) или сексуално узнемиравање на радном месту (27,2%), док је свака шеста жеа доживела крађу личних ствари, џепарење или слично (16,2%) (графикон 26).

Графикон 26. Облици насиља према старосним групама жена (%)

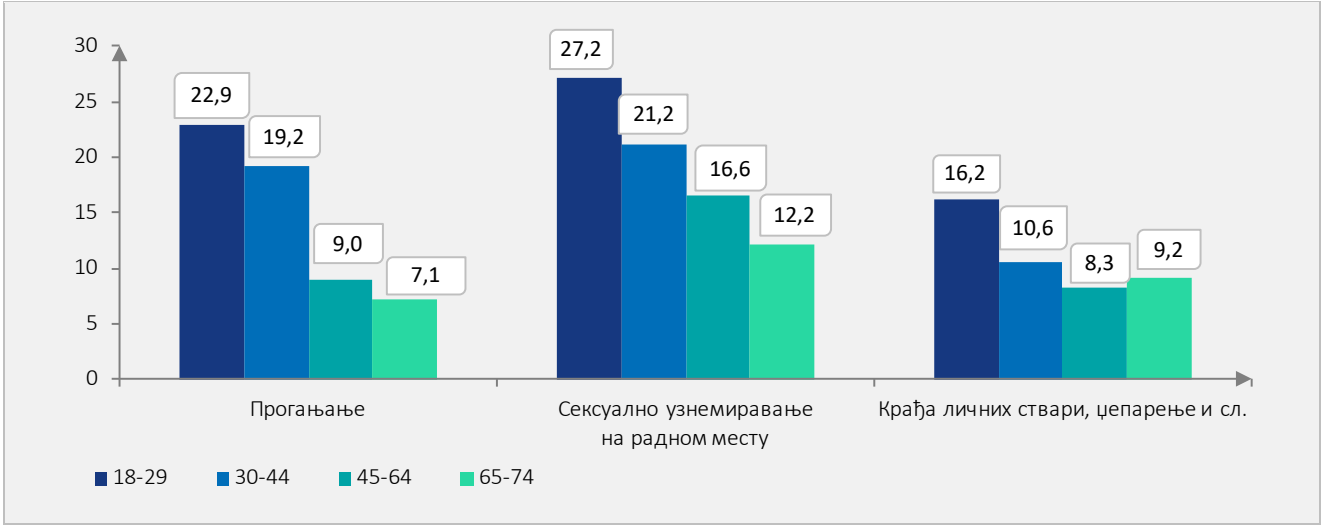

Према формално-правном брачном статусу, жене које никада нису биле у браку или ванбрачној заједници чешће су жртве прогањања (27,5%), сексуалног узнемиравања на радном месту (32,9%) и крађу личних ствари, џепарење и слично (18,6%) (графикон 27).

Графикон 27. Облици насиља према брачном статусу жене (%)

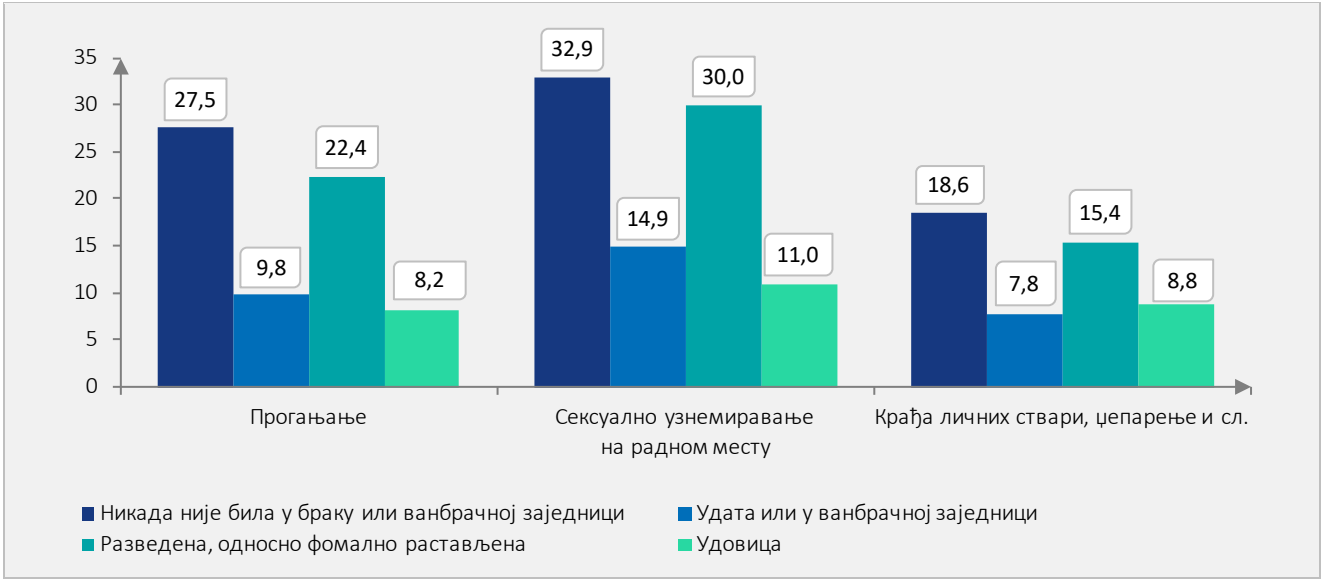

Жене са вишим и високим образовањем најчешће доживљавају прогањање (18,4%) и сексуално узнемиравање на радном месту (23,2%), или џепарење и крађу личних ствари (15,7%) (графикон 28).

Графикон 28. Облици насиља према степену образовања жене (%)

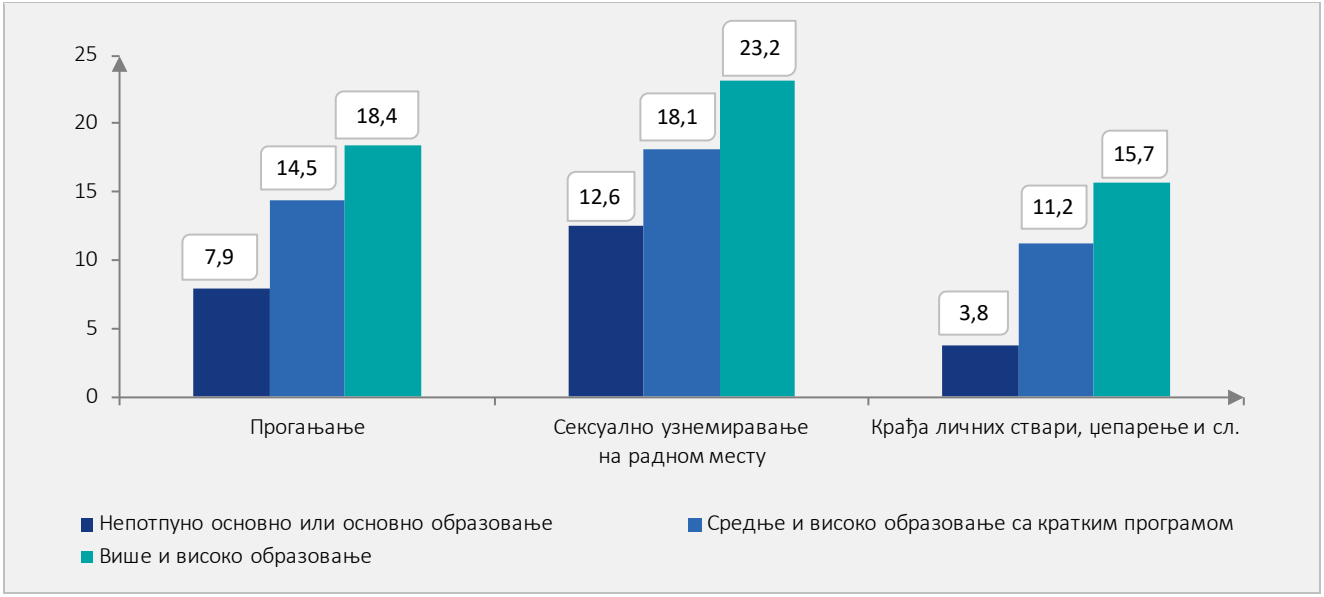

Посматрано према тренутном радном статусу жена, свака трећа студенткиња или ученица је доживела прогањање (32,1%), док сексуално узнемиравање на радном месту најчешће доживљавају студенткиње и ученице, или жене које су се изјасниле да су неспособне за рад услед дугогодишњих здравствених проблема (око 39%). Свака четврта студенткиња или ученица доживела је крађу личних ствари, џепарење или слично (24,5%) (графикон 29).

Графикон 29. Облици насиља према радном статусу жене (%)

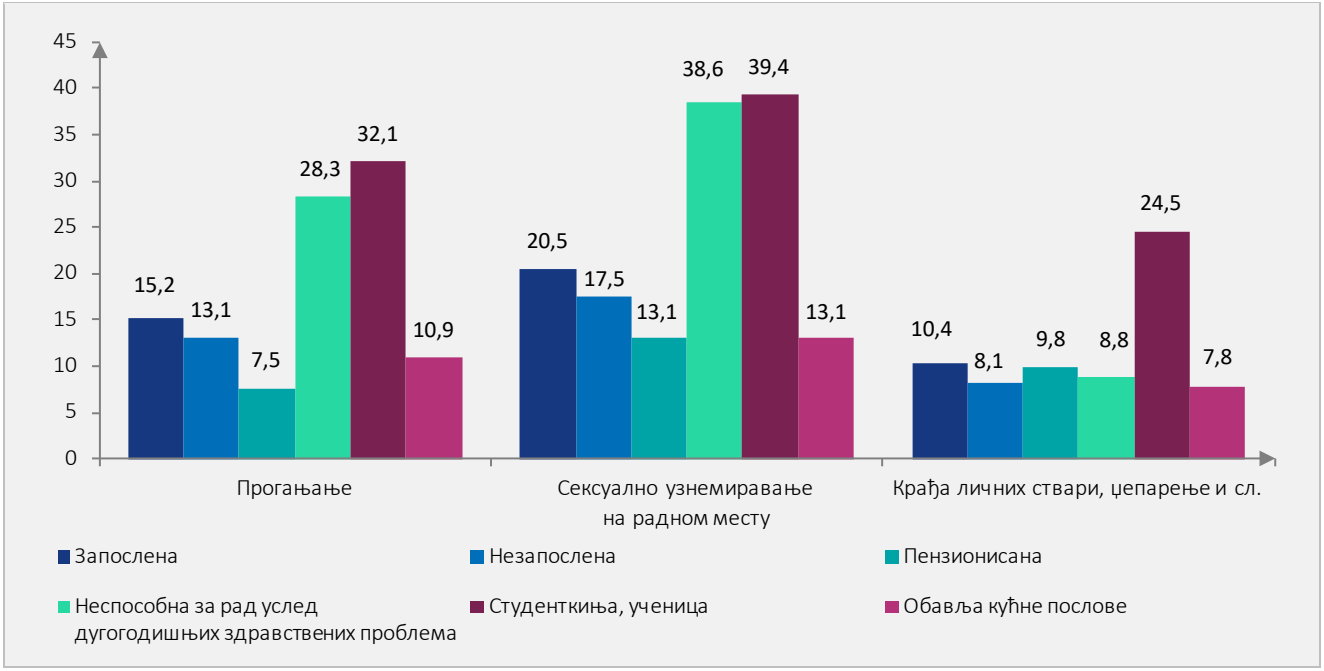

Посматрано према главном извору прихода, прогањање најчешће доживљавају жене које су издржаване, односно немају личне приходе (43,8%).

Профил жене која је доживела насиље у детињству

Има **48,4** године

Живи у градском насељу

Непотпуно и основно образовање

ПРОФИЛ ЖЕНЕ КОЈА ЈЕ ДОЖИВЕЛА НАСИЉЕ У ДЕТИЊСТВУ

Поглавље приказује профил жене која је доживела насиље у детињству, односно пре навршене 15. године живота. Обухваћени су физичко и емоционално злостављање од стране родитеља, сексуално насиље и друге врсте сексуалног насиља[7] од стране било ког учиниоца, у односу на одређене карактеристике жена.

Истраживање је показало да је 22,3% жена доживело физичко или емоционално злостављање од стране родитеља. Релативно занемарљив број жена (0,7%) је доживео сексуално насиље током детињства од стране било ког учиниоца.

Посматрано према регионима, свака трећа жена у Београдском региону је доживела неки облик физичког или емоционалног злостављања од стране својих родитеља током детињства (графикон 30).

Графикон 30. Врсте насиља у детињству према регионима (%)

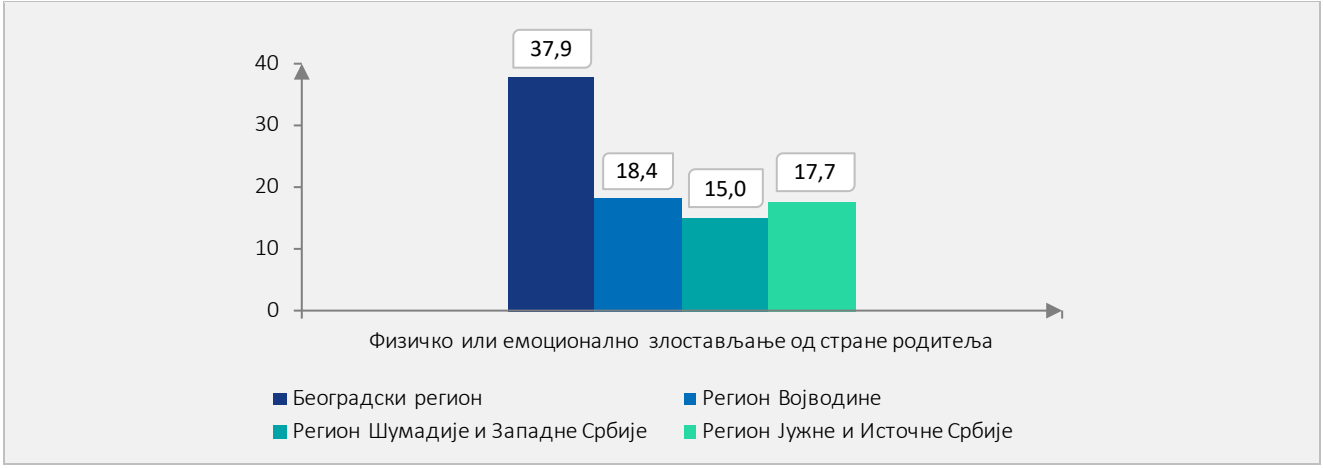

[7] Друго сексуално насиље обухвата: присиљавање на непримерено позирање пред неком другом особом (фото-апарат, камера итд.), додиривање интимних делова тела детета од стране одрасле особе, или присиљавање детета на додиривање интимних делова тела одраслој особи.

Свака четврта жена у градским насељима је доживела физичко или емоционално злостављање од стране родитеља у детињству, у поређењу са осталим насељима, где је ову врсту насиља доживела свака шеста жена (графикон 31).

Графикон 31. Врсте насиља у детињству према типу насеља (%)

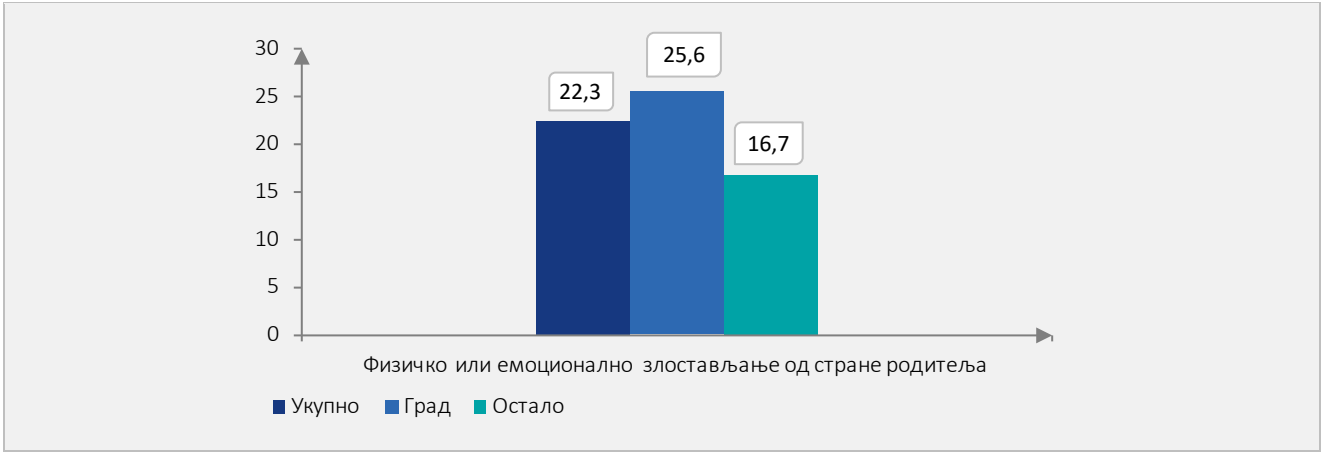

Посматрано према старости, око 23% жена старијих од 45 година је доживело неку врсту физичког или емоционалног злостављања од стране родитеља у детињству (графикон 32).

Графикон 32. Врсте насиља у детињству према старосним групама жена (%)

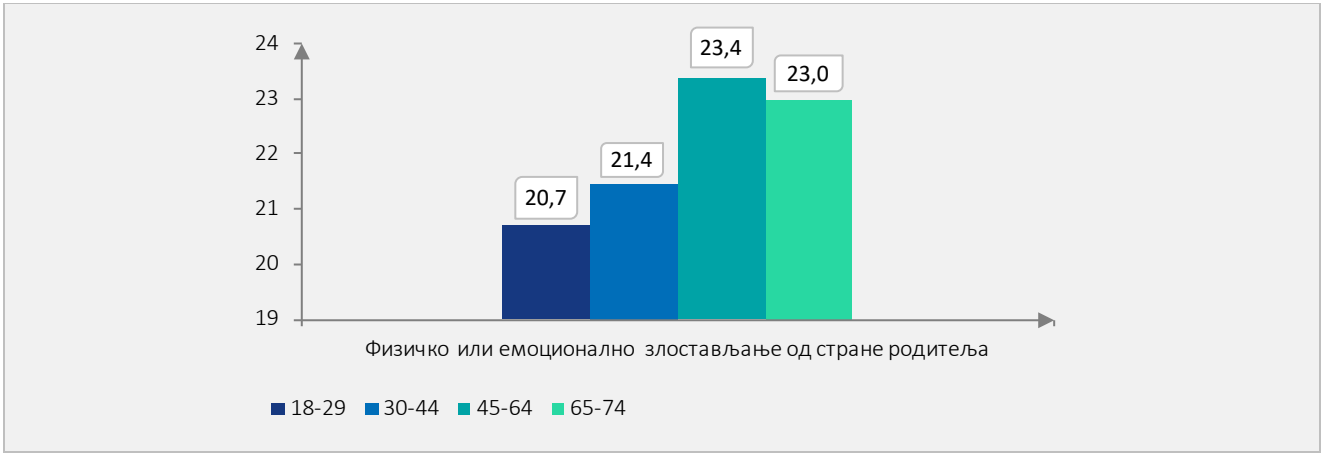

Не постоје значајне разлике у доживљеном физичком или емоционалном злостављању од стране родитеља у детињству у погледу степена образовања жена (графикон 33).

Графикон 33. Врсте насиља у детињству према степену образовања жене (%)

Друштвени живот жене и здравствена ограничења

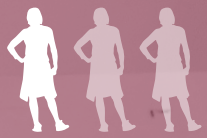

1 од 3 жене које су доживеле неки облик насиља изјаснила се да има теже или лакше потешкоће у обављању свакодневних активности и да се са блиским особама виђа једанпут годишње или чак ређе

жена нема блиску особу од поверења или пријатеље код којих може отићи на неколико дана у случају доживљеног насиља

ДРУШТВЕНИ ЖИВОТ ЖЕНЕ И ЗДРАВСТВЕНА ОГРАНИЧЕЊА

Једна група питања у упитнику односи се на друштвени живот испитанице, како би се процениле потенцијалне разлике између жена жртава насиља и жена које нису доживеле насиље.

Део упитника односи се на здравствено стање жене, с циљем утврђивања ограничења у обављању свакодневних активности. Резултати истраживања су показали да жене које су доживеле неки облик насиља чешће имају теже или лакше потешкоће у обављању свакодневних активности, што показује и графикон 34.

Графикон 34. Облици насиља према ограничењима жене у обављању свакодневних активности (%)

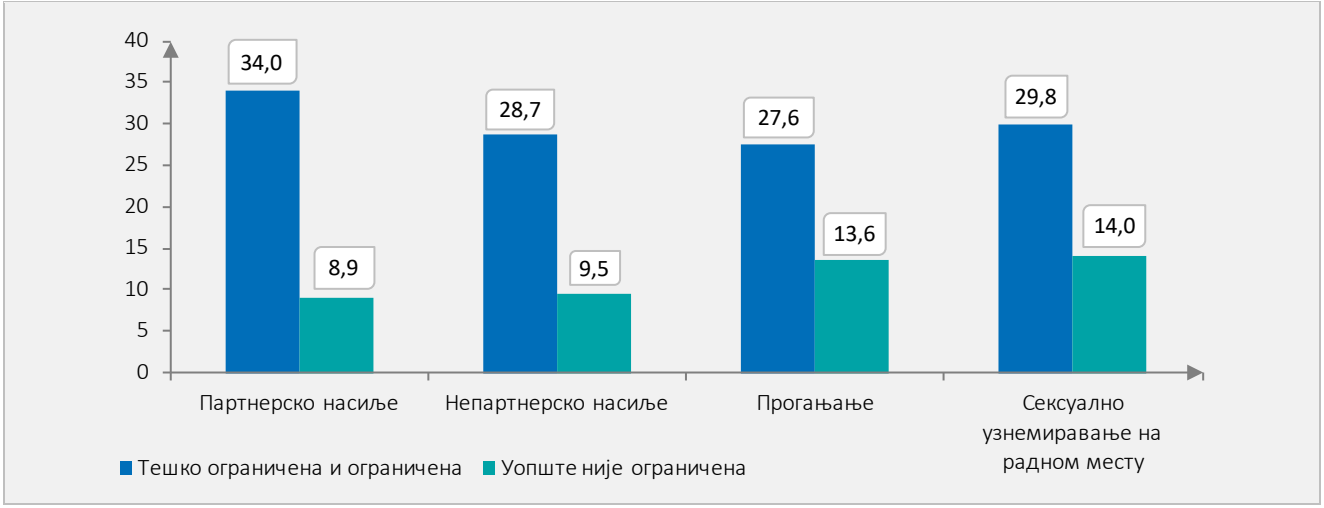

Посебан сегмент овог истраживања односи се на учесталост виђања жена са блиским особама. Показало се да су жене које су доживеле неки облик насиља чешће изоловане. Једна од три жене које су доживеле неки облик насиља се изјаснила да се са блиским особама виђа једанпут годишње или чак ређе (графикон 35).

Графикон 35. Облици насиља према учесталости виђања жене са блиским особама (%)

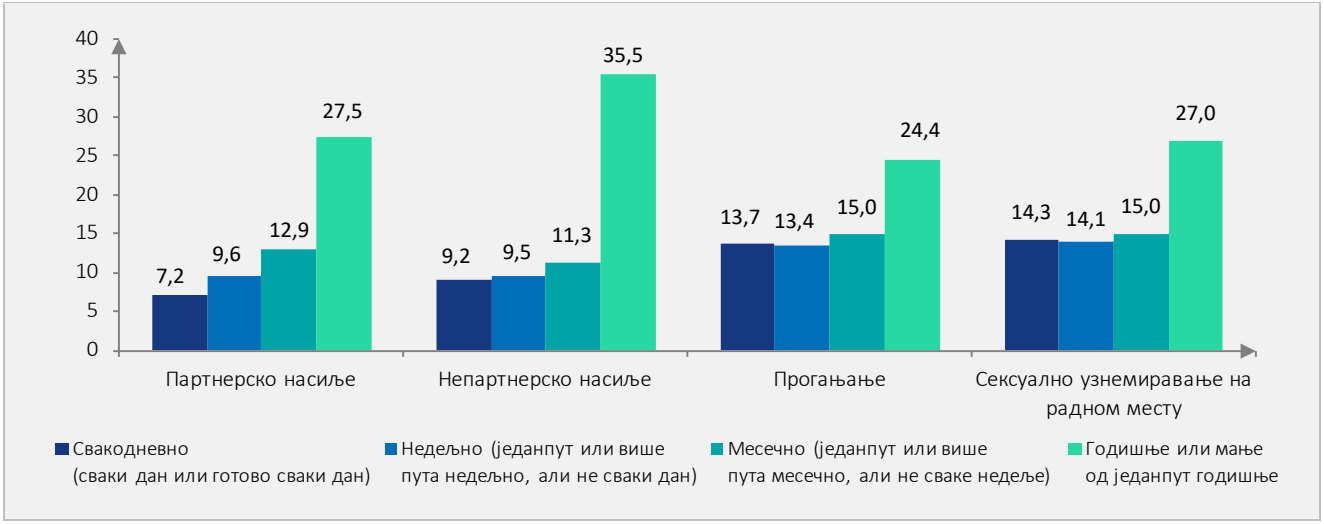

Жене које су доживеле неки облик насиља обично немају блиску особу од поверења или пријатеље код којих могу отићи на неколико дана у случају доживљеног насиља (око 13%) (графикон 36).

Графикон 36. Подршка од стране пријатеља или блиских особа у случају доживљеног насиља (%)

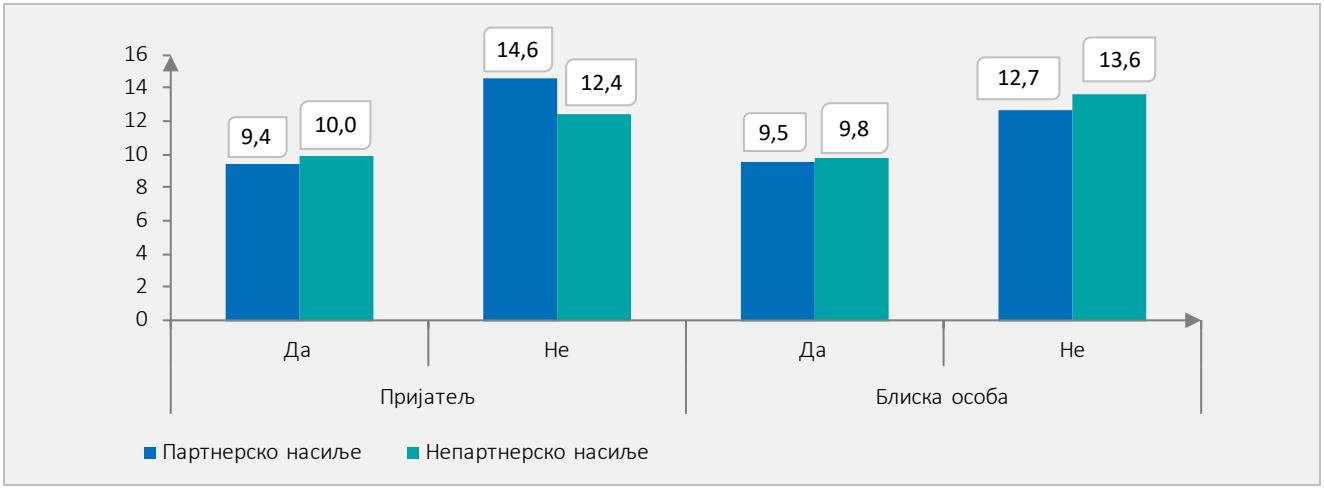

Перцепција жена о учесталости насиља и опште мишљење о насиљу

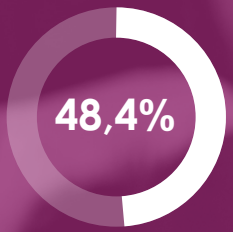

свака друга жена сматра да је насиље над женама прилично уобичајено

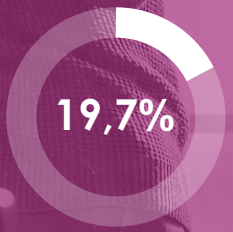

свака пета жена сматра да је насиље над женама уобичајено

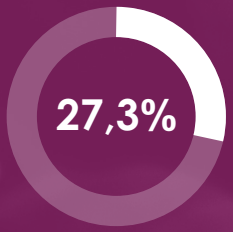

свака трећа жена сматра да насиље над женама није уобичајено

жена сматра да насиље над мушкарцима није уобичајено или се уопште не дешава

ПЕРЦЕПЦИЈА ЖЕНА О УЧЕСТАЛОСТИ НАСИЉА И ОПШТЕ МИШЉЕЊЕ О НАСИЉУ

ПЕРЦЕПЦИЈА ЖЕНА О УЧЕСТАЛОСТИ НАСИЉА

Жене обично доживљавају претње и физичко насиље од стране било ког учиниоца као поновљено, док се сексуално насиље углавном дешава једанпут (графикон 37).

Графикон 37. Врсте доживљеног насиља према учесталости (%)

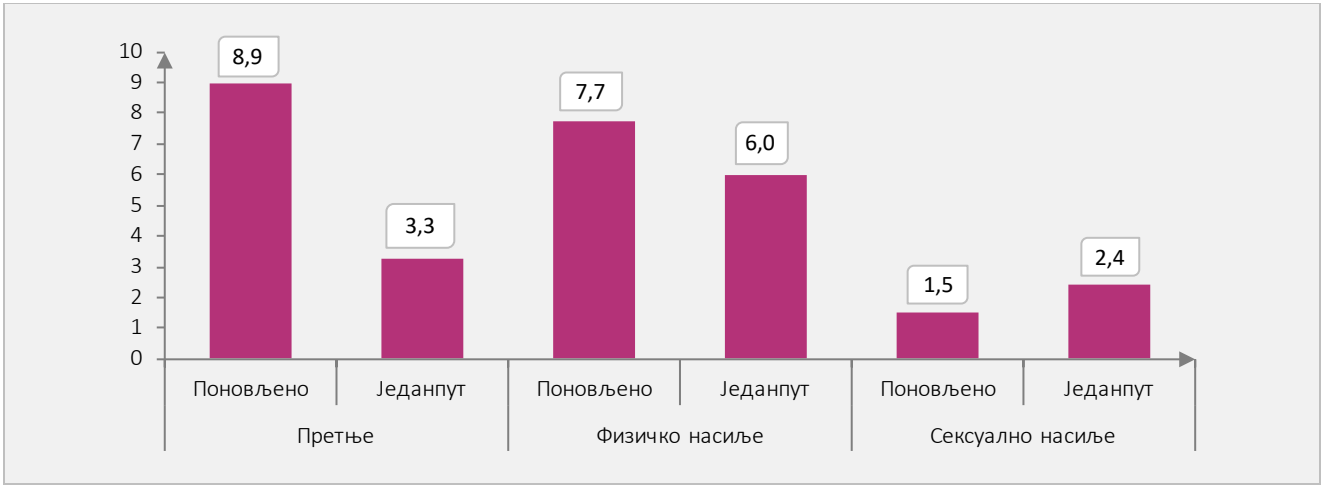

Информације о индикатору:

Тип учиниоца: Било који учинилац (интимни партнер или непартнер)

Врста насиља: Претње, физичко или сексуално насиље

Референтни период : Период живота када је била у интимној вези са партнером; од 15. године живота за непартнера

Скоро свака друга жена сматра да је партнерско насиље прилично уобичајено.

Свака трећа жена која је жртва партнерског насиља сматра да је насиље уобичајено (36,6%), док исто мишљење има скоро свака пета жена која није била жртва партнерског насиља (17,9%).

С друге стране, скоро свака трећа жена која није доживела партнерско насиље мишљења је да то није уобичајена појава (27,8%), за разлику од жена жртава насиља, где свака пета сматра да оно није уобичајено (20,5%) (графикон 38).

Графикон 38. Перцепција жена о учесталости партнерског насиља (%)

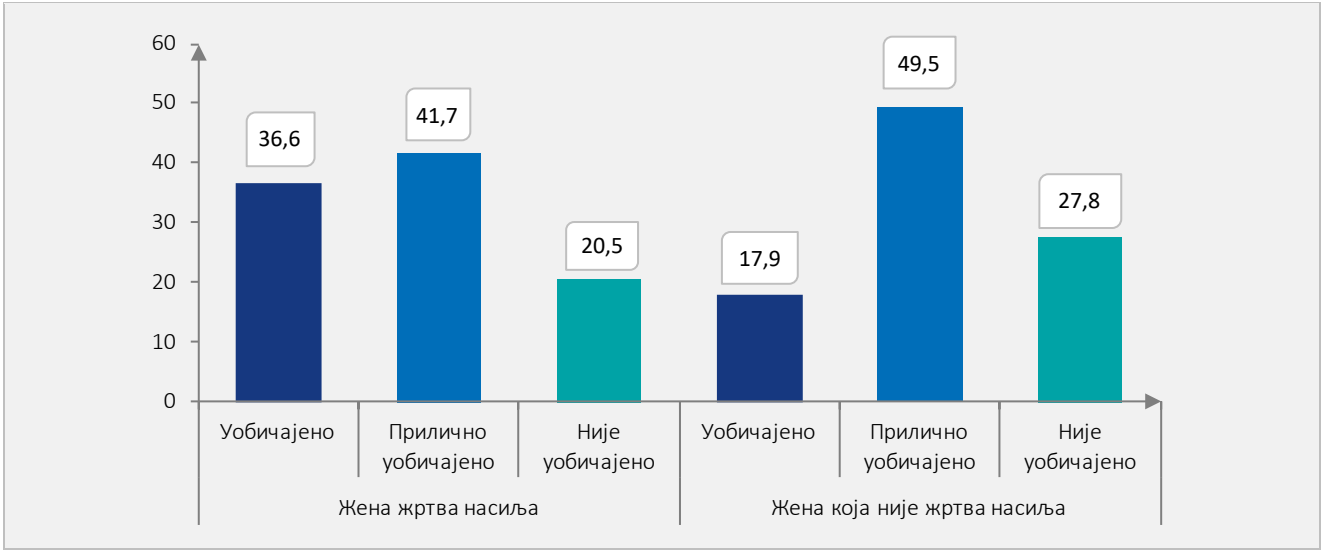

Информације о индикатору:

Тип учиниоца: Интимни партнер

Референтни период: Период живота када је била у интимној вези са партнером

ОПШТЕ МИШЉЕЊЕ ЖЕНА О НАСИЉУ

Свака друга жена сматра да је насиље над женама прилично уобичајено (48,4%), а скоро свака четврта жена сматра да насиље над женама није уобичајено (27,3%). Забрињавајући податак је да свака пета жена сматра да је насиље над женама уобичајено (19,7%). Само 2,1% жена је мишљења да се насиље над женама уопште не дешава.

С друге стране, осам од десет жена сматра да насиље над мушкарцима није врло уобичајено или се уопште не дешава (графикон 39).

Графикон 39. Опште мишљење жена о учесталости насиља над женама и мушкарцима (%)

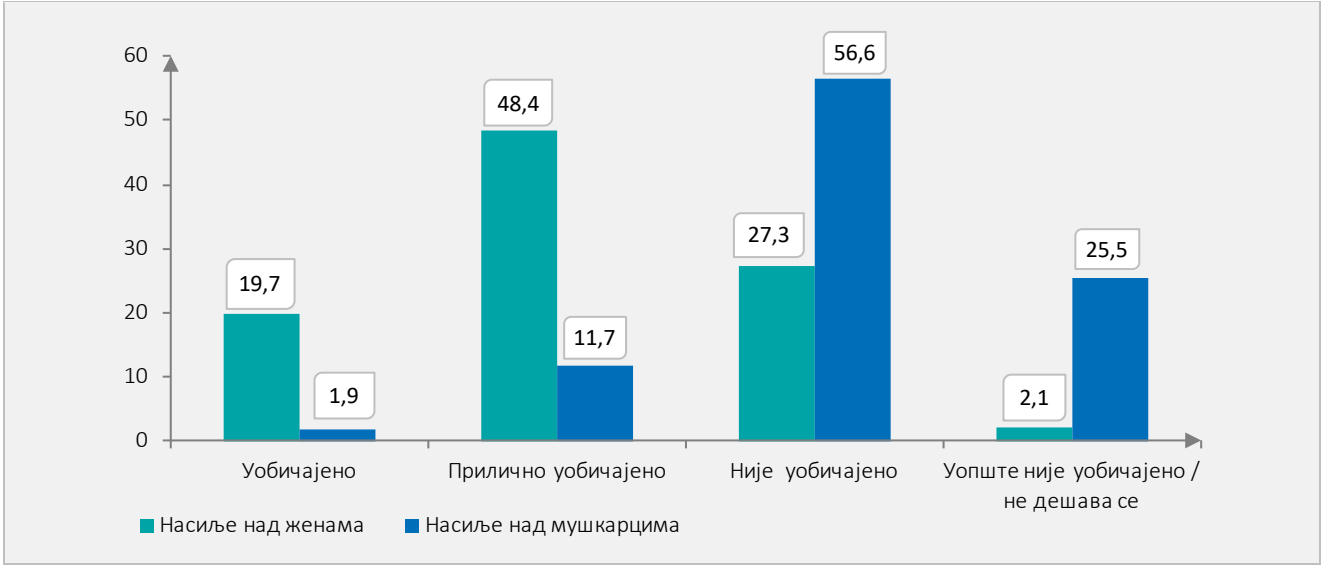

Последице доживљеног насиља и осећај угрожености

5,5% жена је имало психичке последице због доживљеног насиља од стране партнера

5,3% жена је имало телесне повреде од стране било ког учиниоца

6,9% жена које су доживеле насиље је осетило да им је живот био у опасности

ПОСЛЕДИЦЕ ДОЖИВЉЕНОГ НАСИЉА И ОСЕЋАЈ УГРОЖЕНОСТИ

Укупно 5,5% жена је имало психичке последице због доживљеног физичког насиља, укључујући и претње или сексуално насиље, од стране садашњег или последњег насилног бившег партнера.

Телесне повреде је имало 5,3% жена, и то 4,8% од стране садашњег или последњег насилног бившег партнера, а 0,9% од стране непартнера (графикон 40).

Графикон 40. Телесне повреде због доживљеног физичког или сексуалног насиља, према типу учиниоца (%)

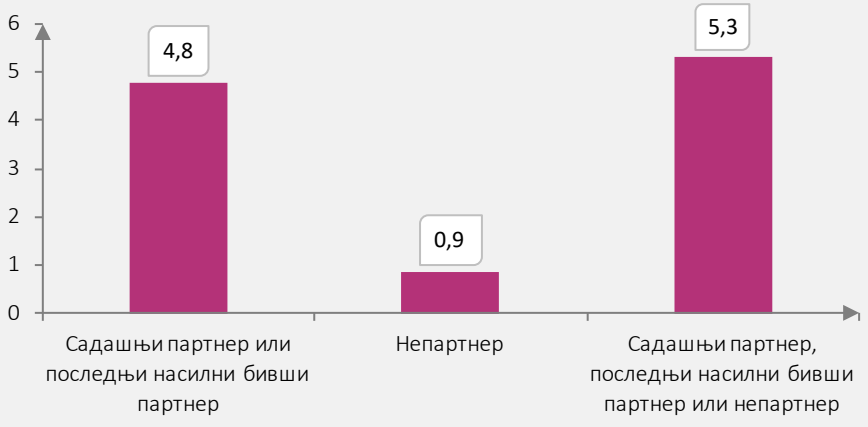

Информације о индикатору:

Тип учиниоца: Садашњи партнер, последњи насилни бивши партнер или непартнер

Врста насиља: Физичко или сексуално насиље

Референтни период: Период живота када је била у интимној вези са партнером; од 15. године живота за непартнера

Укупно 6,9% жена које су доживеле насиље од стране садашњег партнера, последњег насилног бившег партнера или непартнера је изјавило да им је живот био у опасности. Жене чешће осећају да им је живот у опасности током насилног инцидента од стране партнера (графикон 41).

Графикон 41. Жене које су осетиле да им је живот у опасности током насилног инцидента, према типу учиниоца (%)

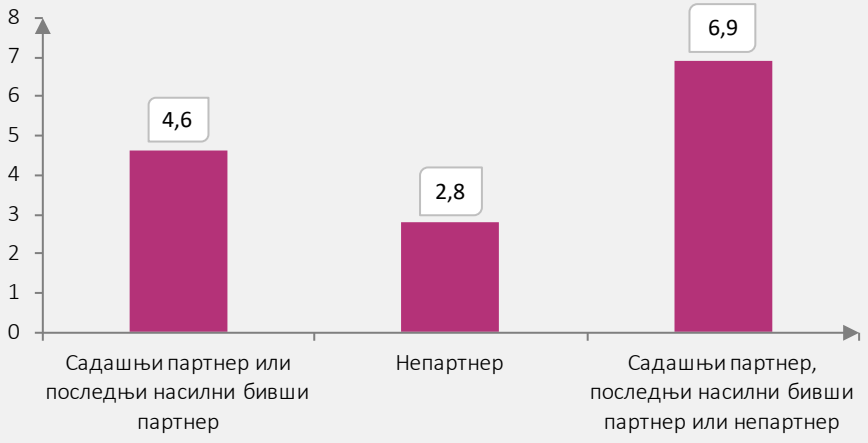

Информације о индикатору:

Тип учиниоца: Садашњи партнер, последњи насилни бивши партнер или непартнер

Врста насиља: Физичко (укључујући претње) или сексуално насиље

Референтни период: Период живота када је била у интимној вези са партнером; од 15. године живота за непартнера

Након доживљеног насиља, чак више од две трећине жена су остале да живе заједно са својим партнером (73,2%).

Најчешћи разлог због којег су се одлучивале на тај корак су: деца (28%), љубав према партнеру (17,6%), осећај стида или страха од одбацивања од стране породице и околине или недостатак средстава за самостални живот или бригу о деци (15,2%), страх од последица за себе, породицу и децу (14,4%) (графикон 42).

Скоро трећина жена које су напустиле партнера је изјавило да се вратило партнеру због деце (31,7%).

Графикон 42. Најчешћи разлози остајања са партнером након доживљеног насиља (%)

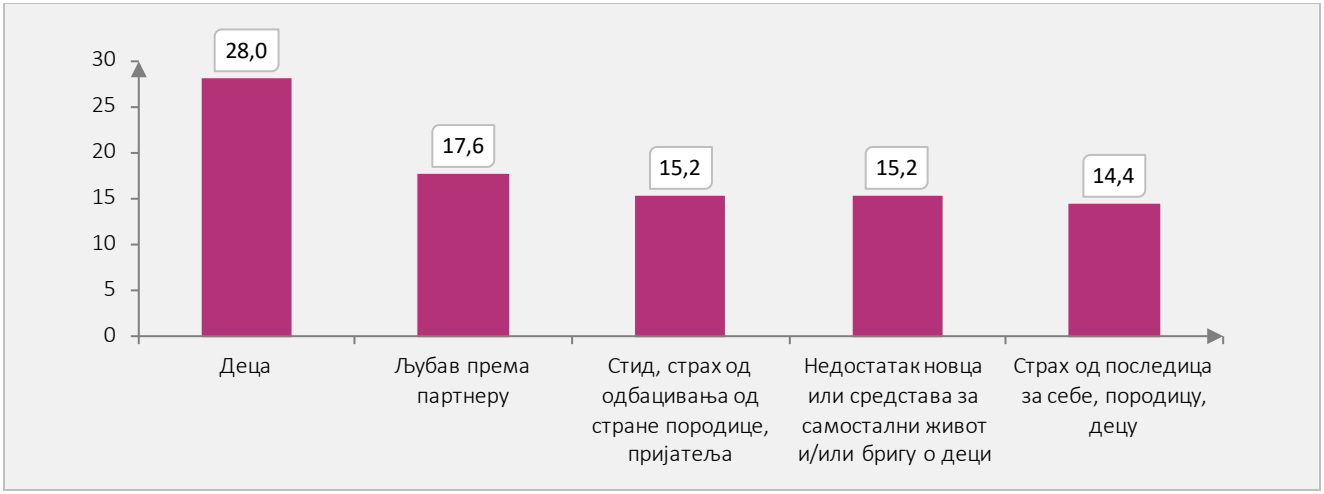

Пријављивање доживљеног насиља

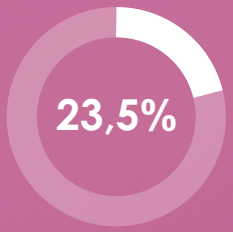

свака четврта жена није пријавила доживљено партнерско насиље полицији због срама или осећаја кривице

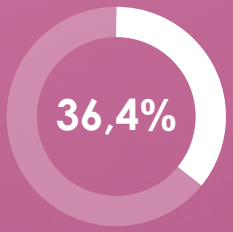

свака трећа жена није пријавила непартнерско насиље полицији јер је сматрала да инцидент није био довољно озбиљан

ПРИЈАВЉИВАЊЕ ДОЖИВЉЕНОГ НАСИЉА

Три од четири жене су пријавиле доживљено насиље некој особи или организацији, нпр. цркви, организацији за помоћ жртвама и сл. (75,5%). Две од три жене су се повериле некој блиској особи (70,1%). Здравственим установама и полицији за помоћ обратила се свака четврта жена (око 25%). Најмање њих је контактирало националну СОС линију за помоћ жртвама породичног насиља, сигурну кућу и сл. (8%) (графикон 43).

Графикон 43. Пријављивање партнерског насиља (%)

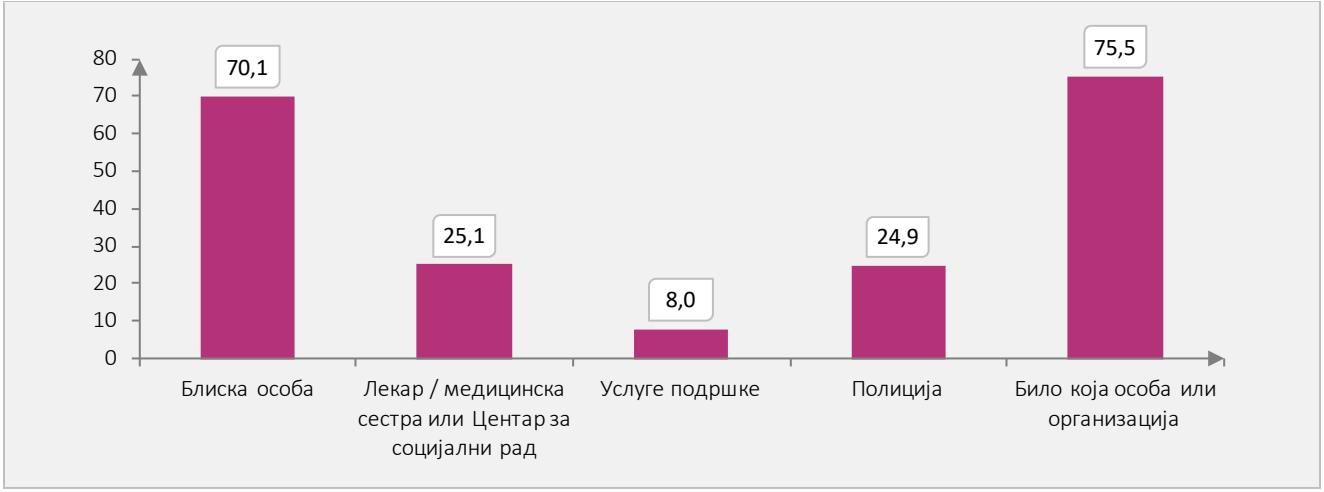

Информације о индикатору:

Тип учиниоца: Садашњи партнер или последњи насилни бивши партнер

Врста насиља: Физичко (укључујући претње) или сексуално насиље

Референтни период: Период живота када је била у интимној вези са партнером

Свака четврта жена није пријавила доживљено партнерско насиље полицији због срама или осећаја кривице (23,5%), а једна од пет жена сматрала је да је то лична или породична ствар (21,3%) (графикон 44).

Графикон 44. Разлози непријављивања партнерског насиља полицији (%)

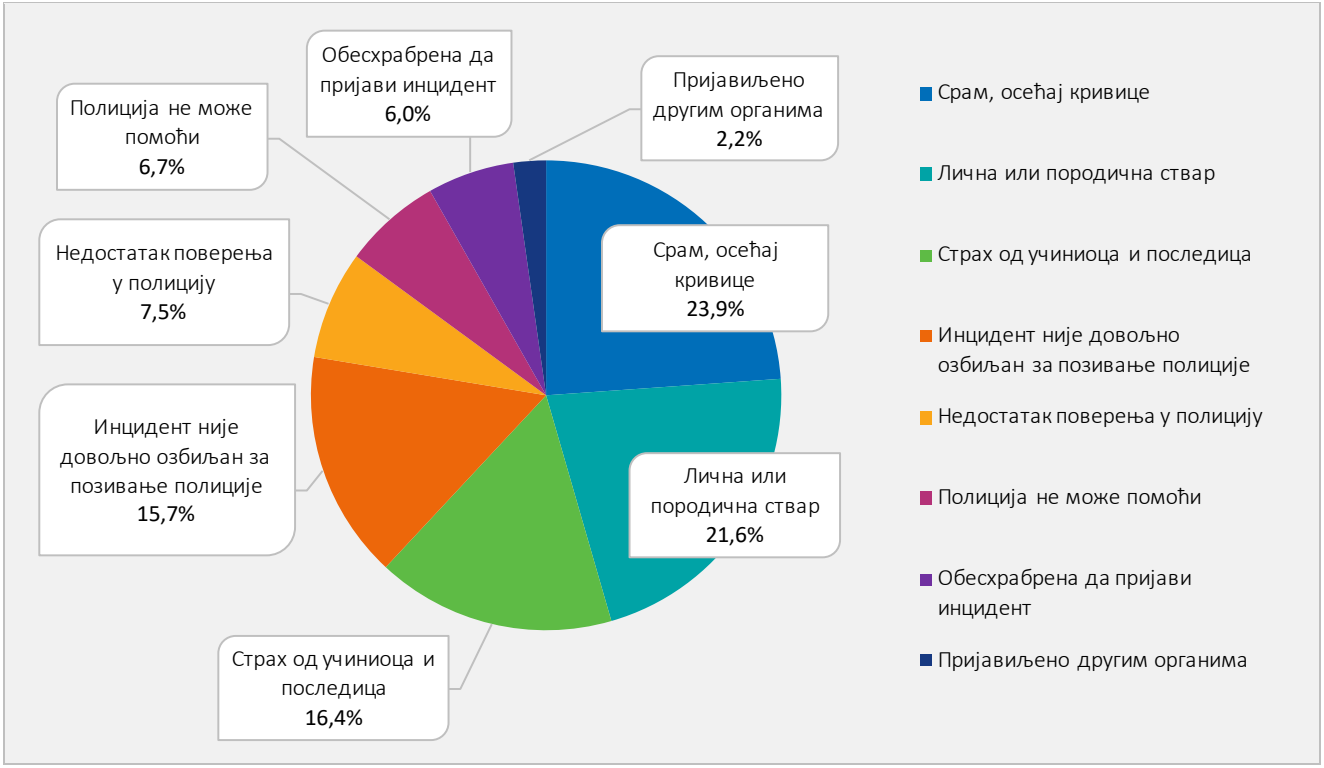

Четири од пет жена су пријавиле доживљено непартнерско насиље некој особи или организацији, нпр. цркви, организацији за помоћ жртвама и сл. (79,2%). Три од четири жене су се повериле некој блиској особи (76,9%). Здравственим установама и полицији за помоћ обратило се око 13% жена. Најмање њих је контактирало националну СОС линију за помоћ жртвама породичног насиља, сигуну кућу и сл. (3,7%) (графикон 45).

Графикон 45. Пријављивање непартнерског насиља (%)

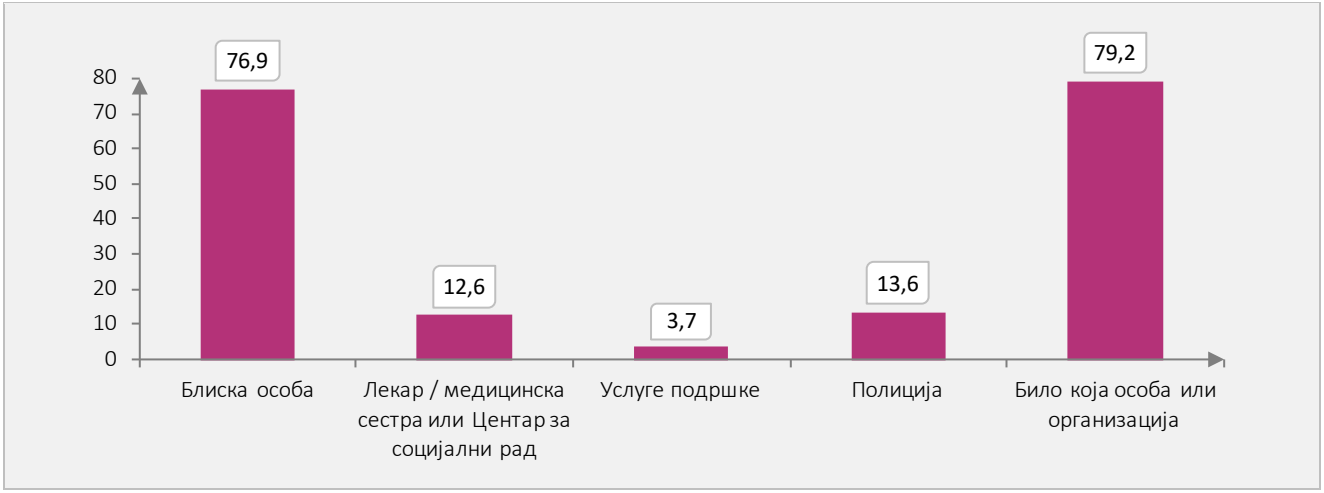

Информације о индикатору:

Тип учиниоца: Непартнер

Врста насиља: Физичко (укључујући претње) или сексуално насиље

Референтни период: Од 15. године живота

На основу питања о ставовима жена о насиљу долазимо до закључка да уколико жена сматра да је насиље приватно питање, постоји мања вероватноћа да ће пријавити насиље полицији или другим надлежним институцијама.

Свака трећа жена није пријавила непартнерско насиље полицији јер је сматрала да инцидент није био довољно озбиљан (36,4%), свака четврта жена сматрала је да је то лична или породична ствар (23,4%), док је свака десета жена осећала страх од учиниоца и последица од пријављивања насиља (10,4%) (графикон 46).

Графикон 46. Разлози непријављивања непартнерског насиља полицији (%)

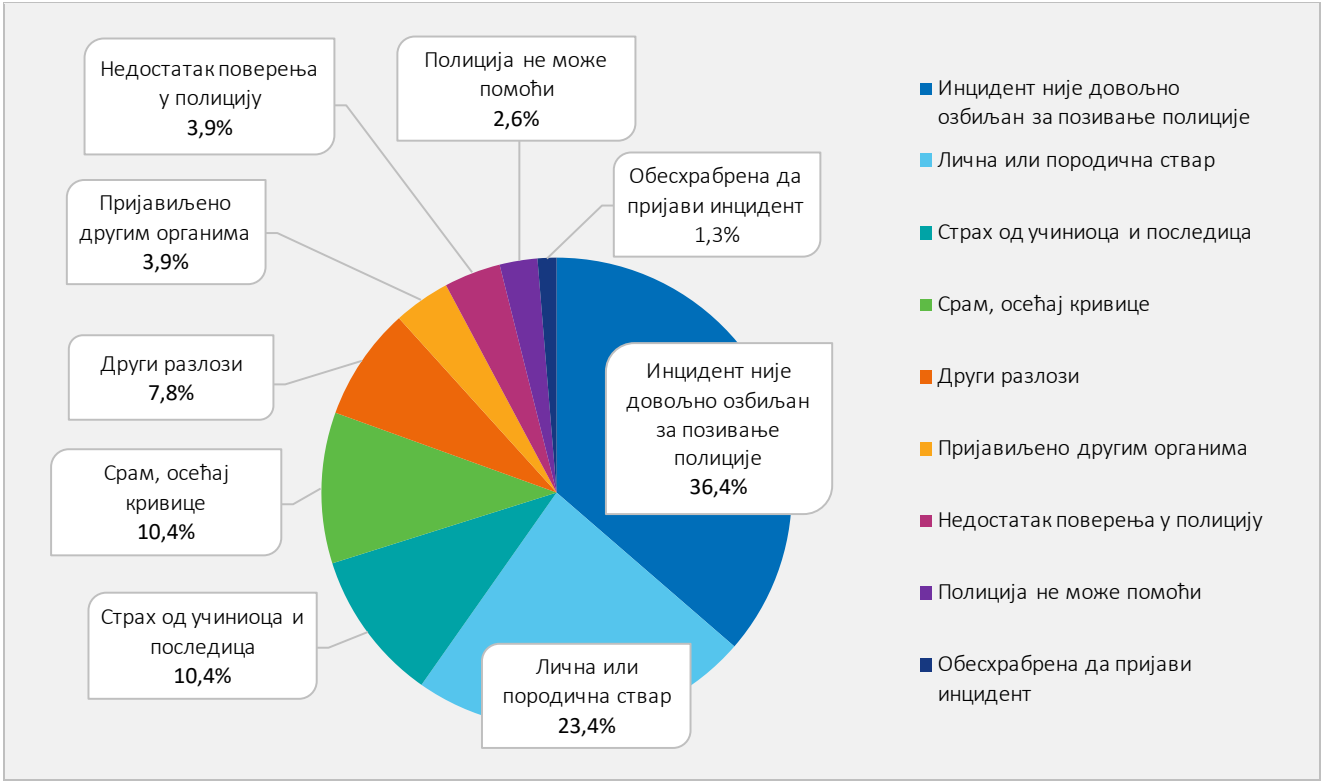

Познавање услуга подршке и бесплатне правне помоћи жртвама насиља

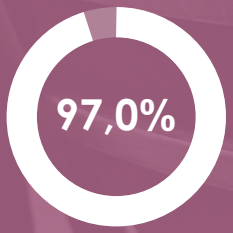

већина жена је упозната са доступним услугама подршке

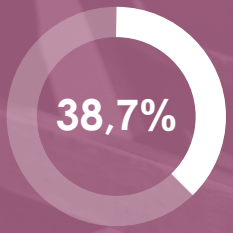

свака трећа жена зна да има право да користи бесплатну правну помоћ због доживљеног насиља

ПОЗНАВАЊЕ УСЛУГА ПОДРШКЕ И БЕСПЛАТНЕ ПРАВНЕ ПОМОЋИ ЖРТВАМА НАСИЉА

Жртве насиља имају право на помоћ и подршку, и то је обавеза не само државе, него и читавог друштва. Постоји широки спектар установа и институција које су укључене у пружање подршке жртвама насиља. Овакве установе имају низ овлашћења и механизама којима могу да пруже подршку жртвама, да их информишу о њиховим правима, или да иницирају ангажовање надлежних органа, да дају препоруке за изрицање мера заштите и да се обезбеди специјализована подршка, која укључује и смештај жртава насиља у сигурним кућама.

Испитаницама које су учествовале у истраживању постављена су питања о познавању неких од доступних услуга подршке, с циљем да се утврди свест жена о постојању конкретних служби за подршку жртвама насиља или контакт линијама за помоћ.

Већина жена је чула да постоје прихватилишта, односно сигурне куће – специфична склоништа за жртве породичног насиља, која пружају бесплатан смештај за жене и децу (94,1%), као и за националну СОС линију – бесплатну телефонску линију за помоћ жртвама породичног насиља, која је доступна 24 сата сваког дана (80,6%). С друге стране, знатно мањи број жена је чуло за локални центар – Аутономни женски центар Београд (29,4%) или за национални СОС телефон Удружење Ромкиња „Освит” (17,1%) (графикон 47).

Графикон 47. Познавање услуга подршке (%)

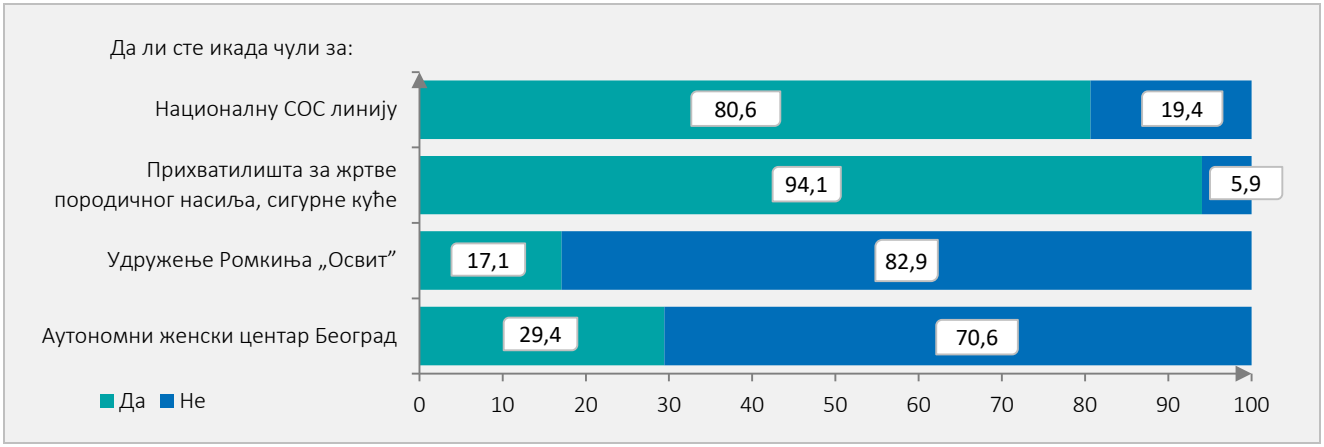

Не постоје разлике у познавању доступних услуга подршке и могућности коришћења права на бесплатну правну помоћ у односу на то да ли је жена доживела насиље или не.

Већина жена је упозната са доступним услугама подршке (97%), али свака трећа жена зна да има право да користи бесплатну правну помоћ због доживљеног насиља (38,7%) (графикон 48).

Графикон 48. Познавање услуга подршке и могућности коришћења права на бесплатну правну помоћ (%)

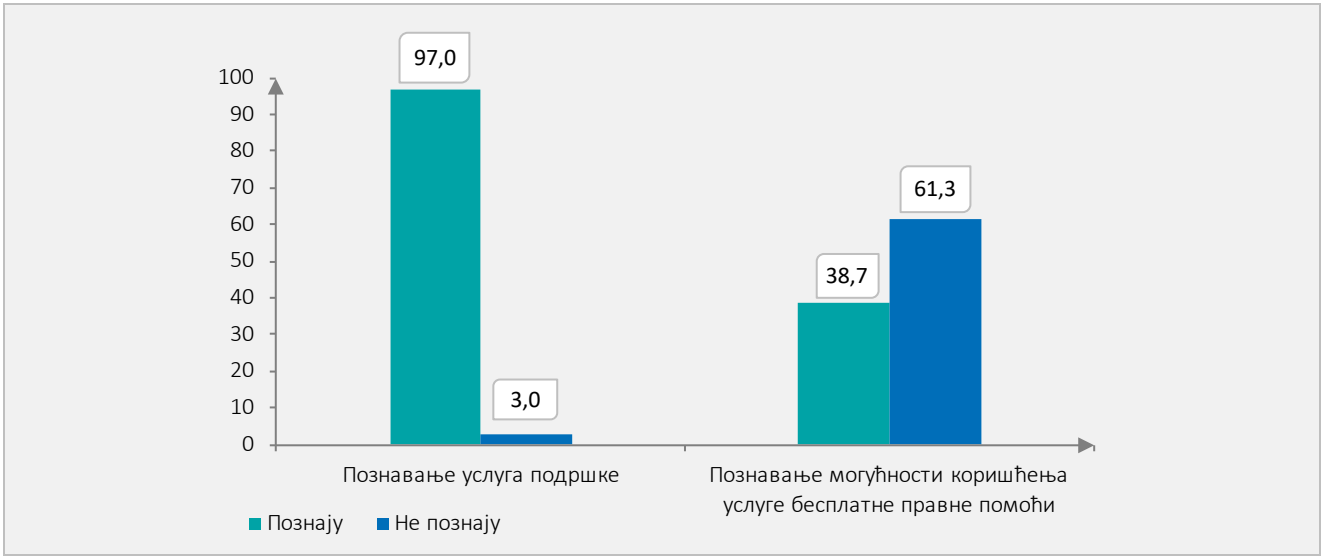

На основу резултата спроведеног истраживања, можемо закључити да постоји простор за деловање државних институција и јавних политика ради подизања свести о могућим услугама подршке жртвама насиља, као и о њиховим правима. Поред подизања свести о познавању услуга, изузетно је важно стварање поверења између жена жртава насиља и надлежних институција, њихова благовремена реакција и адекватна подршка, првенствено за спречавање поновљеног насиља.

Закључак

Тема истраживања је изузетно сензитивна, али је добро прихваћена од стране жена.

За креирање статистичког профила жене као жртве насиља изузетно је важно препознавање самог појма насиља, што је и циљ ове публикације.

Која је прецизна дефиниција насиља?

Какво понашање је прихватљиво?

Да ли је ово истраживање иницијални корак у мењању свести о препознавању насиља, као и спречавању стигматизације?

ЗАКЉУЧАК

Резултати Истраживања о безбедности и квалитету живота жена су допринели креирању профила жене која је доживела неки облик насиља. Жена жртва насиља старости 45 година живи у граду, у Београдском региону, незапослена је и без личних прихода. У погледу формално-правног брачног статуса никада није била у браку/ванбрачној заједници или је разведена/формално растављена од партнера. Према образовној структури, жена која има нижи степен образовања је чешће жртва партнерског насиља, док је високообразована жена изложенија непартнерском насиљу, сексуалном узнемиравању на радном месту или прогањању.

Жена жртва насиља обично има пријатеље или блиске особе, али се са њима виђа јако ретко, једанпут годишње или чак ређе од тога, што указује да је жена која је изолована и нема богат друштвени живот потенцијална жртва насиља. Такође, важан је и здравствени аспект, јер жена жртва насиља често има здравствене проблеме и ограничена је у обављању свакодневних активности.

Жена најчешће доживљава психичко насиље од стране свог партнера. То је разлог због ког жена најчешће напушта партнера, било да је у брачној или ванбрачној заједници.

С друге стране, жена која трпи насиље од стране партнера обично остаје да живи са њим, најчешће због деце или због љубави. Чак и ако га напусти, деца су најчешћи разлог повратка насилном партнеру. Значајан разлог је и недостатак средстава за самостални живот, односно економска зависност. У низу разлога повратка насилном партнеру није занемарљив ни осећај стида и страха од насилника или одбацивања од стране породице, пријатеља, заједнице у којој живи.

Такође, жена је често изложена сексуалном узнемиравању на радном месту и прогањању, које, поред непожељног физичког приближавања против њене воље, укључује и прогањање преко друштвених мрежа.

Запажа се да је већина жена упозната са доступним услугама подршке и да не постоје разлике у односу на то да ли је жена доживела насиље или не.

Уколико доживи насиље, жена о томе разговара са неком блиском особом, али га не пријављује надлежним институцијама, најчешће због срама, осећаја кривице или зато што сматра да је то лична или породична ствар. Због тога је потребно радити на јачању поверења у ефикасност деловања надлежних државних институција.

Резултати истраживања би требало да помогну у обликовању свести у смислу препознавања родно заснованог насиља и допринесу промени укорењених моралних и културних норми и ставова, који су још увек широко распрострањени у нашем друштву.

Иако је тема Истраживање о безбедности и квалитету живота жена изузетно осетљива, добро је прихваћена од жена које су у њему учествовале. Верујемо да је то добар почетни корак у мењању свести о препознавању насиља, оснаживању жена да пријаве насиље, као и у спречавању стигматизације, јер жена жртва насиља често наилази на неразумевање и осуду околине. С тим у вези, рађа се и нада да ће ово истраживање иницирати и бројна друга истраживања нужна за потпуније одговоре о родно заснованом насиљу.

ЗАХВАЛНОСТ

Ова публикација је настала као резултат Истраживања о безбедности и квалитету живота жена, коју је спровео Завод у оквиру вишекорисничког пројекта ИПА 2017.

Истраживање је успешно спроведено упркос специфичним условима током пандемије Ковида-19.

Захваљујемо свим колегиницама и колегама из Завода који су учествовали у бројним фазама истраживања и који су својим радом допринели да се истраживање успешно спроведе.

У истраживању су учествовале 32 анкетарке, којима се посебно захваљујемо због њихове кључне улоге у истраживању. Такође, захваљујемо и контролорима који су пратили рад анкетарки и пружали им психолошку подршку током трајања рада на терену.

На крају, али и најважније, захваљујемо свим женама које су учествовале у истраживању, и које су поделиле своја лична искуства и мишљења са анкетаркама.

Захваљујемо свима који су дали свој допринос у припреми и обликовању ове публикације.

Одсек за комуникацију и информисање
Тел.: 011/24-01-284
Имејл: stat@stat.gov.rs

Библиотека
Тел.: 011/24-12-922, лок. 408
Имејл: biblioteka@stat.gov.rs

Број страна: 77
Тираж: 150

CIP

Истраживање о безбедности и квалитету живота жена *(EU-GBV)*, 2021.

Жена жртва насиља из угла статистике

www.stat.gov.rs

ISBN 978-86-6161-218-3